

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

Стан фінансово-
економічної безпеки
в умовах ринкових змін

**EASTERN EUROPEAN
CENTER FOR SCIENTIFIC
RESEARCH**

Міжнародна науково-
практична конференція

**Стан фінансово-
економічної безпеки
в умовах ринкових змін**

Матеріали

19 березня 2021 р.

м. Одеса

Стан фінансово-економічної безпеки в умовах ринкових змін : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 19 березня 2021 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. 78 с.

У збірнику представлені тези доповідей, оприлюднені на Міжнародній науково-практичній конференції “Стан фінансово-економічної безпеки в умовах ринкових змін”, яка була проведена Східноєвропейським центром наукових досліджень 19 березня 2021 р.

Збірник розрахований на вчених, викладачів, докторантів, аспірантів, здобувачів вищої освіти, представників державних органів влади та місцевого самоврядування, представників підприємницьких структур і широкий читацький загал.

Робочі мови конференції: українська, англійська та російська.

Видається в авторській редакції

Матеріали збірника подаються в авторській редакції та друкуються мовою оригіналу. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наведених фактів, власних імен, географічних назв, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

Відповідно до Закону України “Про авторське право і суміжні права”, при використанні наукових ідей та матеріалів цього збірника, посилання на авторів і видання є обов’язковим.

**Research
Europe.org**

**EASTERN EUROPEAN
CENTER FOR SCIENTIFIC
RESEARCH**

© Колектив авторів, 2021
© Східноєвропейський центр
наукових досліджень, 2021
© Research Europe, 2021

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКА

Аверчев О. В., Матвєєва Н. А. Український ринок плодоовочівництва.....	7
Антонюк К. Г. Характеристика особливостей стимулювання інвестиційного забезпечення туризму в Україні.....	9
Калинка А. К., Лесик О. Б. Оптимізація собівартості яловичини в м'ясному скотарстві в умовах регіону Буковини.....	11
Калинка А. К., Лесик О. Б., Орищук С. В. Оптимізація ефективності годівлі бугайців в умовах регіону Покуття.....	15
Караван Н. А., Петрова В. О. Знос основних засобів промисловості.....	18
Коваленко О. В., Яценко Л. О. Фінансові аспекти сприяння інноваційній активності в харчовій промисловості.....	20
Підоричева І. Ю., Антонюк В. П. Інноваційна діяльність старопромислових регіонів України в контексті економічної безпеки.....	22
Прокопенко К. О. Зміни у структурі і обсягах виробництва як наслідок міжнародної агропродовольчої спеціалізації.....	24
Рудік Н. М. Сільськогосподарська кооперація як складова формування економічної безпеки України.....	26
Тарасова Ю. А. Дослідження рентабельності власного капіталу ПАТ “Одескабель”.....	29
Ухналь Н. М. Проблеми фінансової безпеки держави в умовах глобальної нестабільності.....	31
Хорошко М. Д. Место финансовой безопасности в системе экономической безопасности.....	35
Shubravska O. V. Long-term goals of Ukraine in the agri-food production and export.....	37

СЕКЦІЯ 2. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ**Панфілова Т. О.**

Проблеми фінансово-економічної безпеки України.....39

СЕКЦІЯ 3. ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ**Кириллов О. О., Засадний Б. А.**

Переваги застосування нейронних мереж в економічному аналізі діяльності підприємства.....43

Паченко Н. С.

Залучення сторонніх провайдерів бухгалтерських послуг у бізнес-процеси в Україні.....46

Сук П. Л.

Розподіл витрат майбутніх періодів оберненими методами зменшення залишкової вартості.....48

СЕКЦІЯ 4. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ**Вінницька О. А.**

Бюджетна політика у формуванні фінансової бази органів місцевого самоврядування.....51

Дзюбан Т. Д., Захарченко К. В.

Індикатори біржової торгівлі в Україні.....53

Zharikova O. B., Pashchenko O. V.

Current state and development of mortgage lending in Ukraine.....55

Жук М. І.

Вплив реформи децентралізації на фінансову безпеку територіальних громад.....58

Мініна А. О.

Стан та перспективи розвитку ринку опціонів в Україні.....61

СЕКЦІЯ 5. МЕНЕДЖМЕНТ**Саваріна І. П., Баркова Ю. Ю.**

Сутність та значення кадрової політики в системі управління підприємством.....64

Сидоров О. А., Штих-Вакарь Д. В.

Плинність кадрів на підприємстві в умовах сьогодення.....66

Фісуненко Н. О., Височин Д. О.

Формування ефективної системи мотивації персоналу
в умовах дистанційної роботи під час карантину.....68

СЕКЦІЯ 6. МАРКЕТИНГ

Ільченко Т. В.

Цифровий маркетинг як інструмент інноваційного
розвитку аграрних підприємств.....71

СЕКЦІЯ 7. ТУРИЗМ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА

Єрко І. В., Мельник А. В., Качаровський Р. Є.

Транспортна мережа Любомльської ТГ як елемент
туристичної інфраструктури Волинської області.....73

СЕКЦІЯ 8. ПЕДАГОГІКА

Макухіна С. В.

Формування професійної компетентності
майбутніх фахівців аграрного сектору.....76

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКА

УДК 338.43

JEL Classification: Q13

Аверчев О. В.,
професор кафедри економіки та фінансів,
Херсонський державний аграрно-економічний
університет, м. Херсон

Матвеева Н. А.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Херсонський державний аграрно-економічний
університет, м. Херсон

УКРАЇНСЬКИЙ РИНОК ПЛОДООВОЧІВНИЦТВА

Український ринок плодоовочівництва є однією з найперспективніших галузей економіки країни. Українські споживачі високо оцінюють здоровий спосіб життя, оскільки свіжі плоди та овочі стають все більш важливим компонентом. Традиційно їх вживають лише під час сезону вирощування та збору врожаю. У зимовий період багатьох плодів та овочів досі переробляються та зберігаються, або імпортуються.

За даними FruitInform, Україна насправді є країною з найшвидшим зростанням плодоовочевої продукції у Східній Європі. За останні чотири роки продажі свіжої плодоовочевої продукції зросли майже на 30 %, досягнувши 1,9 млн тон [1]. На думку експертів аграрного ринку, обсяг овочевого сегменту в Україні перевищує зерновий. Однак незадовільний рівень розвитку плодоовочевого ринку (неструктурованість, значні втрати в товарообігу, висока вага спекулятивної складової у ціноутворенні тощо) свідчать про необхідність науково-методологічного обґрунтування його розвитку в контексті загальної стратегії розвитку сталий розвиток агропромислового комплексу України. Також актуальність теми дослідження визначається низкою важливих функцій, які виконує овочевий ринок: 1) забезпечення важливої складової продовольчої безпеки країни; 2) постачання сировини для харчової промисловості; 3) формування значної частини доходів селян; 4) розвиток соціально-економічної інфраструктури сільської місцевості; 5) експорт плодоовочевої продукції яка набула додану вартість.

Україна володіє достатньою кількістю як матеріальних так і трудових ресурсів. На сьогоднішній день Площа сільськогосподарських угідь в розрахунку на одне господарство становила у 2018 р. 141,9 га, що у 2,5 рази більше показника 2000 р. Отже, в Україні відбувається постійне укрупнення

фермерських господарств, збільшення площі землекористування. Загальна кількість фермерських господарств зменшилася порівняно з 2017 р. на 973 одиниці (2,9 %). На нашу думку, скорочення чисельності фермерських господарств спричинено їх банкрутством, об'єднанням із більш успішними господарюючими суб'єктами, поглинанням їх земельних ресурсів і активів великими аграрними компаніями. За рік число фермерських господарств, які не мали земельних угідь скоротилося від 3368 (9,9 % від загальної кількості) до 2227 (8,2 %). Земельні масиви більшості фермерських господарств залишаються меншими 100 га – у 23163 фермерських господарства, або у 69,8 % від їх загальної кількості, було у користуванні 774,6 тис. га земельних ресурсів (лише 16,5 %), площа сільськогосподарських угідь в середньому становила 33,4 га на одне господарство. Такі невеликі господарства мають обмежені можливості впровадження сучасних технологій, науково-обґрунтованих сівозмін, нових технічних рішень, інвестиційних проектів. Проте досягти ефективності вони можуть у землеробстві закритого ґрунту, а також при вирощуванні плодоовочевої продукції.

Херсонщина – традиційно аграрна область, тому не варто недооцінювати всю важливість і перспективи розвитку плодоовочевого сектору і сільського господарства в цілому, адже для зміцнення вітчизняної економіки та стрімкого економічного зростання необхідно розвивати й інші галузі. Спеціалісти стверджують, що таких природніх передумов для розвитку сільського господарства не має жодна інша держава в світі. Так, за розумного використання свого природного потенціалу, Україна спроможна забезпечити продукцією кількість населення, що в 5 – 7 разів перевищує власне. Родючий чорнозем та сприятливі кліматичні умови дозволяють Україні досягти результатів, які забезпечать конкурентоспроможність сільськогосподарського експорту нашої держави, значну частину якого могла б скласти саме плодоовочева складова. Не є можливим стверджувати, що дана галузь є однією з найважливіших в сільському господарстві України та її експорті, але від неї залежить його цілісність та загальна ефективність.

Отже, ріст плодоовочевої галузі, як складової інших галузей сільського господарства, сприяє економічному зростанню держави через скорочення (в оптимальному варіанті – мінімізації) плодоовочевого імпорту та максимізації прибутків від експорту цієї галузі та забезпечує необхідні умови для розв'язання багатьох соціальних проблем (головним чином – працевлаштування та поліпшення економічного становища селян). Але на сучасному етапі її розвитку говорити про будь-яку конкурентоспроможність цієї галузі не представляється можливим, адже за відсутності належного (якщо точніше – мінімального) рівня інвестицій в дану галузь та будь-якої суттєвої допомоги з боку держави. Якщо на регіональному рівні чітко просліджується верховенства господарських утворень певних областей, то на глобальному рівні плодоовочева галузь України програє через брак необхідних структурних, організаційних та зовнішньоекономічних перетворень.

Список використаних джерел

1. Статистика. АПК-Информ: овощи и фрукты. URL: <https://www.fruit-inform.com/ru/statistics/p/1>.
2. Аверчев О. В., Аверчева Н. О. Напрями підвищення ефективності використання земельних ресурсів у фермерських господарствах. *Економіка та держава*. 2020. № 5. С. 15 – 22. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.5.15
3. Краєнбрік Е. Я. Плодоовочевий сектор України має великий потенціал. Київ : Сільськогосподарська рада Києва, 2018.
4. FreshBusiness Expo. Огляд виставки. Київ, 2018.
5. Українці пасуть задніх за споживанням органічної продукції. LANDLORD. URL: <https://landlord.ua/news/ukrayintsi-pasut-zadnih-za-spozhyvannyam-organichnoyi-produktsiyi>.

УДК 338.48

JEL Classification: Z32

Антонюк К. Г.,
асистент кафедри туризму та
готельно-ресторанної справи,
Вінницький торговельно-економічний
інститут Київського національного
торговельно-економічного
університету, м. Вінниця

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБЛИВОСТЕЙ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Україна має багаті туристично-рекреаційні ресурси, які за належного використання можуть сприяти швидкому та високоефективному розвитку туристичної індустрії. Попри деякі зрушення, розвиток туризму гальмується багатьма причинами, серед яких найсуттєвішими є відсутність туристичної інфраструктури, повільні темпи зростання обсягів інвестицій у розвиток матеріально-технічної бази туризму.

Перспективи розвитку економіки залежать також від економічної політики держави, яка повинна забезпечувати динамічну рівновагу економіки та стійкі темпи приросту національного доходу, здійснювати доцільні зміни в структурі суспільного виробництва. Не менш важливою задачею є ефективне використання інвестицій. Здійснення у регіонах децентралізації інвестиційних фондів та інвестування конкретних проектів пріоритетного напрямку, а також забезпечення жорсткого контролю виконання інвестованих проектів, дозволить покращити стан розвитку економіки, зміцнити позиції по основних економічних показниках на ринку інвестицій.

Антонюк К. Г. Характеристика особливостей стимулювання інвестиційного забезпечення туризму в Україні. *Стан фінансово-економічної безпеки в умовах ринкових змін : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 19 березня 2021 р)*. Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. С. 9 – 11.

Для подальшого покращення інвестиційного клімату України актуальним на сьогодні є питання удосконалення правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки [1, с. 45].

Створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні дозволить вирішити проблему залучення інвестицій у туристичну сферу, що забезпечить високі темпи економічного розвитку рекреаційно-туристичної сфери, ефективність інвестиційної діяльності та розширення її обсягів, створення відповідної інфраструктури курортів і рекреаційних зон на рівні міжнародних стандартів, максимізацію прибутку від інвестиційної діяльності і мінімізацію інвестиційних ризиків [2, с. 353].

Рис. 1. Механізм стимулювання інвестиційного забезпечення туризму в Україні

Джерело: [1].

Стратегічними цілями стимулювання інвестиційного забезпечення туризму в Україні повинні стати:

- творення законодавчої бази для забезпечення гарантій іноземним інвестиціям, що спрямовуються в туристичний бізнес;
- формування сприятливого іміджу регіонів у сфері надання рекреаційно-туристичних послуг;
- створення сприятливого інвестиційного клімату;
- стимулювання припливу капітальних вкладень у реконструкцію і будівництво сучасних туристичних комплексів, санаторіїв, готелів, відповідно до міжнародних вимог і стандартів;
- розробка нових турів, які повинні враховувати етнокультурні, геополітичні, екологічні чинники туристських районів.

Саме тому, важливим є створення механізму стимулювання інвестиційного забезпечення, який буде враховувати всіх “гравців”, які здатні інвестувати в дану галузь (рис. 1).

Втілення даного механізму дозволить “оживити” та активувати інвесторів, а, відповідно, й інвестиційне забезпечення туризму не тільки в регіонах, але й загалом по Україні.

Виконання всіх цих умов є необхідним та актуальним кроком економіки України, це б дозволило зміцнити позиції України за такими показниками як Індекс інвестиційної привабливості, показник легкості ведення бізнесу Doing Business, а також зміцнити конкурентні позиції на інвестиційному ринку.

Список використаних джерел

1. Кучерявенко С. Ю. Сутність інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств сфери послуг. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. Вип. 2. Том 1. Київ : 2015. С. 44 – 47.

2. Худо В. В. Інвестиційні можливості туристичної сфери України. *Вісник Львівського університету*. Вип. 24. Львів : 2018. С. 351 – 358.

УДК 636.2.2.17.033:658

JEL Classification: Q11

Калинка А. К.,

канд. с.-г. наук, старш. наук. співроб.,

член-кореспондент МАНЕБ,

завідувач відділом селекції, розведення, годівлі та

технології виробництва тваринницької продукції,

Буковинська державна сільськогосподарська

дослідна станція інституту сільського господарства

Карпатського регіону Національної академії

аграрних наук України, м. Чернівці

Лесик О. Б.,

канд. с.- г. наук, старш. наук. співроб.,

заступник директора з наукової роботи,

Буковинська державна сільськогосподарська

дослідна станція інституту сільського господарства

Карпатського регіону Національної академії

аграрних наук України, м. Чернівці

ОПТИМІЗАЦІЯ СОБІВАРТОСТІ ЯЛОВИЧИНИ В М'ЯСНОМУ СКОТАРСТВІ В УМОВАХ РЕГІОНУ БУКОВИНИ

В світовій економічній кризі однією з проблем є формування ринкової соціально орієнтованої економіки з підвищенням ефективності господарювання,

Калинка А. К., Лесик О. Б. Оптимізація собівартості яловичини в м'ясному скотарстві в умовах регіону Буковини. *Стан фінансово-економічної безпеки в умовах ринкових змін* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 19 березня 2021 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. С. 11 – 14.

посилення рівня мотивації до праці та створення сприятливих умов функціонування підприємства, що є найбільш актуальним в умовах передгірної зони Карпатського регіону Буковини [1, с. 275; 2, с. 351; 3, с. 147; 4, с. 51; 5, с. 375; 6, с. 131; 7, 8].

В зв'язку з цим одним із основних елементів виробничої діяльності в галузі м'ясного скотарства є показник собівартості продукції від скотарства. Тому, не відкладним нині, є пошук шляхів зниження рівня собівартості продукції був і залишається завжди важливою проблемою у виробництві яловичини у передгірській зоні Буковинських Карпат.

Метою тез – оптимізація собівартості яловичини в м'ясному скотарстві в передгірській зоні регіону Буковини.

Дані тези присвячені економічному обґрунтуванню зниження рівня собівартості яловичини та його вплив на результати господарської діяльності підприємства з виробництва яловичини при впровадженні технології м'ясного скотарства в ДП ДГ “Чернівецьке” Буковинської ДСГДС ІСГ КР НААН. В тезах використані різноманітні економіко-статистичні методи збору й обробки даної інформації. Як аналітичний матеріал використовувались, дані річних звітів та аналітичного обліку в господарстві ДП ДГ “Чернівецьке”. В ДП ДГ “Чернівецьке” на протязі 20 років під методичним керівництвом науковців Буковинської ДСГДС НААН ведеться робота по вдосконаленню технології м'ясного скотарства та формуванню нової популяції м'ясного комолого сименталу худоби з високою енергією росту для виробництва дешевої та якісної яловичини для передгір'я зони Буковинських Карпат.

Тому виробництво та реалізація продукції від скотарства, що потребує трудових, матеріальних і грошових витрат. Витрати підприємства на спожиті засоби виробництва, предмети праці й оплату праці працівників, виражені в грошовій формі, утворюють собівартість продукції. Саме собівартість продукції – це основний якісний показник роботи даного підприємства. Її рівень відбиває досягнення та недоліки роботи як підприємства в цілому, так і кожного структурного підрозділу. Систематичне зниження собівартості продукції має важливе народногосподарське значення, бо дає змогу за стабільних ринкових цін збільшувати прибуток на кожну гривню витрат та підвищує ефективність виробленої продукції. Нами зроблено аналіз обсягів реалізації яловичини, наведений в табл. 1., яка показує, що лише в період з 2015 року по 2016 рік було збільшено обсяг реалізації яловичини на 20 тон (на 64,52 %). В інші ж періоди спостерігається стійка тенденція до зниження обсягів реалізації цієї продукції: 2015 – 2014 рр. – на 8 тон (на 20,51 %), 2016 – 2015 рр. – на 2 тони (3,92 %), 2018 – 2017 рр. – на 15 тон (на 30,61 %).

Оскільки є те, що найбільший розрив між обсягом виробництва та обсягом реалізації спостерігався в 2015 році, що є негативним явищем для підприємства. Проте, в ДП ДГ “Чернівецьке” виготовляється не лише яловичина, а й ряд інших

видів рослинної продукції. Порівнюючи 2018 і 2014 рік можна сказати, що валова продукція у спів ставних цінах знизилась на 20,69 % (100 – 79,31), відповідно знизилась і валова продукція рослинництва на 45,0 %. Продукція тваринництва збільшилась на 61,63 %. До 2016 року відбулося скорочення і повної собівартості.

Таблиця 1

**Аналіз обсягу виробництва і
реалізації валової продукції, тис. грн**

Показники	Рік					2018 р. в % до 2014 р.
	2014	2015	2016	2017	2018	
Валова продукція в порівняльних цінах	754	593	436	661	598	79,31
у т. ч. :						
рослинництва	582	383	215	304	320	55,0
тваринництва	172	210	221	357	278	161,63
Виробничі витрати всього	702	939	635	810	957	136,32
у т. ч. :						
матеріальні витрати	284	473	301	439	526	185,21
оплата праці	180	185	237	269	338	187,78
Вартість реалізованої продукції	382	381	532	729	522	136,65
Повна собівартість	313	351	579	700	417	133,23
Прибуток	69	30	-47	29	105	15,17
Рівень рентабельності, %	22	8	-8	4	25	113,64

В 2016 року підприємство отримувало все меншу виручку, і в цьому ж році навіть було збитковим, але у 2017 та 2018 роках спостерігається значний приріст прибутку. Так ДП ДГ “Чернівецьке” має досить вигідні географічні умови розміщення. Клімат і температурний режим цілком сприяють вирощуванню зернових культур та м’ясної худоби. Позитивним є той факт, що у 2018 році у підприємства спостерігається найвищий прибуток 105 тис. грн і рівень рентабельності 25 % з не поганим ресурсним потенціалом.

Як відомо, у сільському виробництві земля виступає і засобом праці і предметом праці. Тому увагу слід приділити також і земельним угіддям цього підприємства. Пере залуженні пасовищно-сінокісних земель бобово-злаковими травосумішками довготривалого використання та закладка насінників багаторічних трав проводиться під овес та зелений корм, урожай зеленої маси для виробництва сінажу. Сформовані на них травосумішки з бобових (конюшина повзуча і лядвенець рогатий) та злакових компонентів (райграс пасовищний, костриця лучна, тимофіївка лучна і грястиця збірна)

дозволяють проводити їх комбіноване використання: 35 – 40 % в перших двох циклах скошується на сіно та сінаж, 65 – 60 % в цих циклах та вся площа залуження в наступних циклах – на регульований випас. Такий рівень годівлі забезпечується при підвищенні продуктивності сінокосів і пасовищ по господарству до 28 – 35 ц. З кожного гектара посівів кормових культур необхідно збирати по 360 – 380 ц зеленої маси і 60 – 65 ц сіна, 320 – 350 ц силосної кукурудзи в фазі воскової стиглості зерна.

Інтенсифікація пасовищного господарства, в першу чергу в передгірній зоні, у якій знаходиться господарство, де пасовища і сінокоси являються основою кормо виробництва, дає можливість збільшити кормові ресурси, відмовитися від економічно не вигідного заводу навіть таких малоцінних у кормовому відношенні кормів, як соломи. Особливо важливе значення у створенні достатку повноцінних кормів для худоби має правильна організація випасання худоби на культурних пасовищах. Враховуючи те, що господарство одержує до 65 – 70% тваринницької продукції в літній період, а також найменшу вартість зелених кормів на пасовищах, необхідно максимально використовувати літній період для зниження собівартості скотарської продукції.

Таким чином вирощування зелених кормів повинно йти по шляху інтенсифікації, що в господарстві майже немає можливості розширювати посівні площі для цієї мети. Значним резервом збільшення виробництва кормів і забезпечення ними худоби у перехідний осінній період є пожнивні посіви. Для цієї мети в умовах господарства використовують гірчиця біла, редька олійна та ріпак. При створенні сіяних сінокісних угідь пасовищ у господарстві є можливість підібрати правильне співвідношення культур в травосумішках із власного насіння.

Список використаних джерел

1. Андрійчук А. Г. Економіка аграрних підприємств. Київ : Вища школа, 2002. 336 с.
2. Бандар І. Ю., Пахомов В. І. Управління витратами виробництва та собівартістю продукції : навч. посіб. Київ, 2000. 604 с.
3. Белебега И. А. Учет и калькуляция себестоимости сельско-хозяйственной продукции. Львов : Высшая школа, 1999. 176 с.
4. Білоусова І. А., Чумаченко М. Г. Управління собівартістю продукції в промисловості (управлінський облік). Донецьк : ГЕП НАН України, 2000. 68 с.
5. Бойчик І. М. Економіка підприємства : навч. посіб. Київ : Атіка, 2002. 480 с.
6. Гаврилюк Л. І. Економіка підприємства : навч. посіб для самост. вивч. дисц. Житомир : ЖІТІ, 2000. 152 с.
7. Манів З. О., Луцький І. М. Економіка підприємства : навч. посіб. Київ : Знання, 2004. 487 с.
8. Петрович И. М. Економіка виробничого підприємництва : навч. посіб. Львів : Оскарт, 2000. 416 с.

УДК 636.2.2.17.033:658
JEL Classification: Q11

Калинка А. К.,
канд. с.-г. наук, старш. наук. співроб.,
член-кореспондент МАНЕБ,
завідувач відділом селекції, розведення, годівлі та
технології виробництва тваринницької продукції,
Буковинська державна сільськогосподарська
дослідна станція інституту сільського господарства
Карпатського регіону Національної академії
аграрних наук України, м. Чернівці

Лесик О. Б.,
канд. с.- г. наук, старш. наук. співроб.,
заступник директора з наукової роботи,
Буковинська державна сільськогосподарська
дослідна станція інституту сільського господарства
Карпатського регіону Національної академії
аграрних наук України, м. Чернівці

Орищук С. В.,
викладач,
Городенківський ліцей № 13, м. Городенка

ОПТИМІЗАЦІЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОДІВЛІ БУГАЙЦІВ В УМОВАХ РЕГІОНУ ПОКУТТЯ

В умовах ринкових відносинах в агропромисловому комплексі України зумовлює необхідність значного підвищення рентабельності виробництва яловичини в галузі молочного та м'ясного скотарства. Тому найефективніше сприятиме досягненню цієї мети є підвищення генетичного потенціалу продуктивності жуйних із створенням оптимальних умов вирощування, годівлі та утримання для більш повної його реалізації, що є найбільш актуальним для регіону Покуття [1, с. 47; 2, с. 38; 3, с. 40].

З огляду на це, що при правильній організації вирощування й відгодівлі молодняку худоби різних планових порід, типів і їх помісей в регіоні Покуття, можна досягти високих показників живої маси і забійного виходу м'ясної продукції не тільки від худоби м'ясних порід, але й від тварин деяких порід молочного та комбінованого напрямів продуктивності [4, с. 88].

Оскільки при вивченні економічної оцінки різних планових порід зводиться до визначення біологічно-корисних ознак даної худоби, а саме безпосередньо – це кількісні показники – продуктивність, оплата корму, скороспілість худоби, пристосованість до природно-кліматичних умов даного

регіону. У цифровому виразі – собівартість, виручка, прибуток. На прибуток впливають сума виручки та рівень затрат. В зв'язку з тим, що останній пов'язаний з рядом організаційно-господарських факторів (організація праці і виробництва, технологія ведення скотарства, структура виробничих фондів та ін.), собівартість виробництва продукції тваринництва потрібно визначати розрахунковим шляхом. Так, спочатку окремо вираховують вартість концентрованих, а потім інших кормів. Далі встановлюють розміри оплати праці згідно з прийнятими нормативами. Решту затрат доцільно об'єднати для спрощення розрахунків.

Економічний аналіз результатів досліджень показав, що на продукцію було затрачено 915,25 люд.-год. праці (табл. 1).

Таблиця 1

Економічна ефективність вирощування бугайців

Показник	Групи			
	I	II	III	IV
Жива маса в кінці досліджень, кг	347,4	337,1	318,1	330,3
Середньодобовий приріст живої маси за основний період, г	942,8	914,3	897,1	862,8
Загальний приріст за дослідний період, кг	1650,0	1600,0	1570,0	1510,0
у т. ч. на 1 голову, кг	165,0	160,0	157,0	151,0
Собівартість приросту всього, грн	18600	19500	19700	19850
у т. ч. на 1 голову	1860	1950	1970	1985
Затрати кормів на 1 ц приросту живої маси, ц к. од.	9,94	11,49	10,35	11,7
Реалізаційна ціна 1 ц приросту, грн	3700,0	3700,0	3700,0	3700,0
Виручка від реалізації, грн	61050,0	59200,0	58090,0	55870,0
у т. ч. на 1 голову	6105,0	5920,0	5809,0	5587,0
Чистий прибуток на 1 ц живої маси, грн	24050	22200	20190	18870
у т. ч. на 1 голову	2405,0	2220,0	2019,0	1887,0
Рівень рентабельності, %	29,3	13,8	2,4	9,5

Примітка: Розрахунок проведений в цінах 2019 року.

Економічний аналіз результатів досліджень показав, що на продукцію всього було затрачено 915,25 люд.-год. праці, а на одну голову – 188,27 люд.-год. На 1 ц приросту було затрачено 41,94 люд.-год. праці в першій групі, а в Собівартість приросту дорівнювала 18600 грн, на одну голову – 1860 грн в першій групі, в другій групі – на 5,5 %, третій групі – на 8,1 % та в четвертій на 9,3 % більше. Вартість кормів на 1 голову складала 2714,22 грн. Вартість кормів у собівартості продукції займає 59,8 %. Тоді як на 1 ц приросту бугайці симентальської м'ясної породи затратили кормів на 604,62 грн, помісі другої групи – на 27,18 грн, а третьої – на 46,98 грн. 56,6 грн більшедослідних – більше відповідно на 1,88 і 3,26 люд.-год.

Заслуговує на увагу в дослідженнях про те, що кращі економічні показники отримано в першій дослідній групі, в якій затрати кормів на 1 ц приросту

живої маси склали 9,4 ц к. од., собівартість приросту живої маси 1 голови за період вирощування дорівнювала 1850 грн. Чистий дохід на 1 голову в цій дослідній групі був найбільшим і становив 2405 грн. В результаті рентабельність вирощування склала відповідно 29,3 %.

Децо нижчі економічні показники отримано при вирощуванні бугайців чорно-рябої. Так, витрати кормів на 1 ц приросту живої маси 1 голови становили 10,35 ц к. од., а собівартість 1 ц приросту живої маси 1850 грн, при чистому прибутку на 1 ц живої маси 2019,2 грн з рентабельністю 8,5 %.

Отже в роботі проведена економічна ефективність при середньому рівні вирощування бугайців симентальської породи м'ясного напрямку продуктивності з досягненням добових приростів – 914,3 грамів і збільшують рентабельність до 29,3 %, що забезпечують за своїми біологічними і господарське корисними якостями високі економічні результати в умовах регіону Покуття. При реалізаційній ціні за 1 ц приросту 3700 грн, виручка від реалізації на м'ясо бугайців першої групи склала 6105,0 грн і була більшою на 185 грн, на 296,0 грн і на 518 грн відповідно від другої, третьої та четвертої груп. Чистий прибуток при реалізації бугайців першої групи склав 2405 грн, на кожну голову, тоді як на одну голову у тварин другої групи чистий прибуток складав 2220,0 грн, а третьої – 2019,0 грн та четвертої 1887 грн.

Таким чином, при вирощуванні бугайців різних порід при однаковій кількості спожитих кормів власного виробництва без додавання різних преміксів та стимулюючих речовин на одну голову їх оплата приростами була різною й залежала від природи і генотипу і найкращі економічні показники отримано в I дослідній групі (м'ясний симентал), в яких затрати кормів на 1 ц приросту живої маси склали 9,94 ц к. од., собівартість приросту живої маси 1 голови за період вирощування дорівнювала 1860 грн, чистий дохід на 1 голову в цій групі становив 2405 грн в умовах регіону Покуття.

Список використаних джерел

1. Доротюк Є. М., Згривець Ф. І. Прудніков В. Г., Погорілий О. І. Ефективність схрещування молочних і м'ясних порід української селекції. *Науковий вісник ЛДАВМ ім. С. З. Гжицького*. Львів, 2000. Т. 2 (№ 2). С. 46 – 49.
2. Лукаш В. П., Шевченко В. І. Ю., Шаран П. І. Ефективність вирощування м'ясної худоби. *Тваринництво України*. 1982. № 9. С. 38.
3. Оришук С. В. Ефективність вирощування молодняку худоби м'ясного сименталу на Покутті. *Стан та перспективи виробництва, переробки і використання продукції тваринництва* : матеріали 111 міжнародної наукової конференції студентської та учнівської молоді (27 – 28 жовтня 2016 р). Кам'янець-Подільський. Видав. ПП Зволейко Д. Г., 2016. С. 39 – 40.
4. Шпак Л. В., Калинка А. К., Голохоринський Ю. І., Манченко Т. О. Шляхи формування Буковинського зонального типу м'ясного сименталу для передгірського регіону України. *Сучасні досягнення у тваринництві та птахівництві* : матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених (16 – 17 жовтня 2014 р). Харків, 2014. С. 87 – 89.

УДК 658.152
JEL Classification: O14

Караван Н. А.,
канд. екон. наук, доцент,
декан факультету менеджменту,
економіки, соціології та філології,
Дніпровський державний технічний
університет, м. Кам’янське
Петрова В. О.,
здобувач вищої освіти,
Дніпровський державний технічний
університет, м. Кам’янське

ЗНОС ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПРОМИСЛОВОСТІ

Знос основних засобів завжди був і залишається тим визначальним фактором, який суттєво впливає на результативність діяльності промисловості. Як відмічалось у Доповіді Мінекономіки “...є три основні виклики, з якими зіштовхнулася українська промисловість: застарілі основні засоби, переорієнтація ринків збуту та запровадження carbon border tax в Євросоюзі. Зокрема, якщо порівнювати ступінь зносу основних засобів в Україні та сусідніх країнах, то в Україні він майже у 2 рази вищий ніж у Словаччині, відповідно, 60,6 % та 35,5 %, а в промисловості цей показник становить 66 %” [1].

Залишкова вартість необоротних активів промисловості України на кінець 2019 року складала 309201 млн грн. Їх структура представлена на рис. 1.

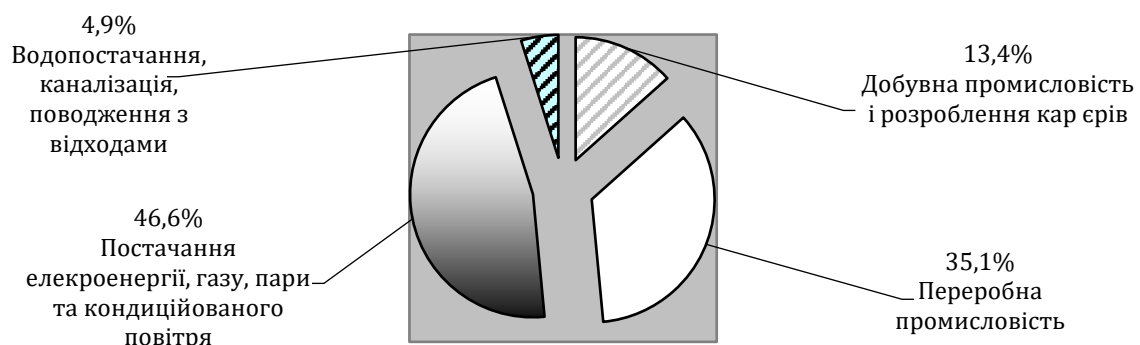

Рис. 1. Структура необоротних активів промисловості

Джерело: [2].

Знос основних засобів за окремими видами промислової діяльності набуває різних значень, а саме: постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 73,7 %; переробна промисловість – 64,3 %; водопостачання, каналізація, поводження з відходами – 77,4 %; добувна промисловість та розроблення кар'єрів – 43,1 %.

Проведений нами аналіз дозволив здійснити угруповання окремих виробництв переробної промисловості за рівнем зносу основних засобів та виділити наступні групи:

– рівень зносу, що перевищує середній – виробництво хімічних речовин і хімічної продукції; виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність; виробництво меблів, іншої продукції, ремонт і монтаж машин та устаткування; виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів; виробництво машин та устаткування не віднесених до інших угруповань; виробництво електричного устаткування;

– рівень зносу, що відповідає середньому – виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції; виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції; металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів; виробництво гумових і пластмасових виробів;

– рівень зносу, що не перевищує середній – текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри виробів зі шкіри; виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів та ін.

За результатами аналізу більшість виробництв переробної промисловості має рівень зношування основних засобів, який перевищує як критичне своє значення, так і середнє по промисловості. Їх питома вага становить 42,8 %.

Пригальмувати темпи зношування основних засобів можливо за рахунок активізації інвестиційної діяльності. Однак у 2020 році темпи капітальних інвестицій порівняно із 2019 роком зменшилися на 33,9 %. Так загальний обсяг капітальних інвестицій у промисловості у 2020 рік склав 153321 млн грн, у тому числі у переробну промисловість 45,2 %. Формування загальної структури капітальних інвестицій у промисловість України наведено на рис. 2.

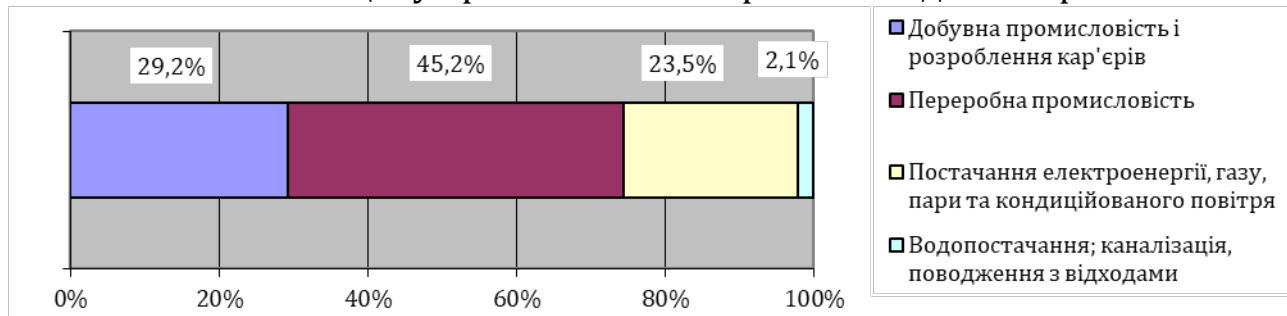

Рис. 2. Структура капітальних інвестицій

Джерело: [2].

Таким чином, проблема зростання темпів зношування основних засобів промисловості та, в водночас, зниження темпів капітальних інвестицій залишається актуальною та потребує відповідного вирішення.

Список використаних джерел

1. Економіка у 2019 році продовжила зростати: Доповідь про результати діяльності Мінекономіки у профільному комітеті Ради. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=3ad175de-05e7-4e87-b2c9-d7d9e8991d2a&title=EkonomikaU2019-RotsiProdovzhilaZrostati-DopovidProRezultatiDiialnostiMinekonomikiUProfilmomuKomitetiRadi>.

2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

УДК 316.422

JEL Classification: O31

Коваленко О. В.,

д-р. екон. наук, старш. наук. співроб.,
заступник завідувача відділу економічних досліджень,
інноваційного провайдингу та зовнішніх зв'язків,
Інститут продовольчих ресурсів Національної
академії аграрних наук України, м. Київ

Яценко Л. О.,

канд. екон. наук, старш. наук. співроб.,
старший науковий співробітник відділу економічних
досліджень, інноваційного провайдингу та зовнішніх зв'язків,
Інститут продовольчих ресурсів Національної
академії аграрних наук України, м. Київ

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ СПРИЯННЯ ІННОВАЦІЙНИЙ АКТИВНОСТІ В ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ

Впродовж останніх років відбувається зменшення кількості підприємств харчової промисловості, які займаються інноваційною діяльністю. За даними Держстату України частка інноваційно-активних підприємств в галузі не перевищує 20 % і при збереженні попередніх тенденцій до 2025 року може досягнути 15,9 %. Ефективний же розвиток галузі на сучасному етапі можливий за умови, якщо частка підприємств, які впроваджують інновації, становитиме 40 – 45 %.

Фінансування інновацій впродовж 2012 – 2019 років здійснювалося переважно за рахунок власних коштів підприємств (80 %), а також за рахунок кредитів. Витрати підприємств на інновації з року в рік не перевищують 16 % в структурі капітальних інвестицій, з них у 2019 році понад 95 % витрачалося на закупівлю машин, обладнання та програмного забезпечення, в той час як на внутрішні науково-дослідні розробки – лише 0,8 %. При збереженні попередніх тенденцій частка витрат на інновації в структурі капітальних інвестицій у 2025 році може знизитися до 5,4 %, у тому числі на внутрішні науково-дослідні розробки – до 0,2 %.

Слід зазначити, що при значних іноземних інвестиціях у харчову промисловість України (2844,4 млн дол. у 2019 році) їх частка у структурі джерел фінансування інновацій за досліджуваний період не перевищувала 1 %.

Динаміка впровадження інновацій на підприємствах харчової промисловості – нестабільна. Насамперед це пов'язано з відсутністю на більшості підприємств

коштів для впровадження інновацій та залучення кваліфікованих працівників, невизначеністю попиту на інноваційну продукцію.

Багаторічний моніторинг досвіду розвинених європейських країн у цій сфері дав можливість встановити цільові індикатори, за яких забезпечується конкурентоспроможність галузей харчової промисловості та продовольчої безпеки держави, з них: частка інноваційно-активних підприємств повинна становити не менше 40 %; частка витрат на НДР – не нижче 10 % в структурі витрат на інновації; частка впроваджених нових або суттєво поліпшених маловідходних, ресурсозберігаючих технологічних процесів – на рівні 70 % в загальному обсязі інноваційних технологічних процесів; частка витрат на інновації у структурі капітальних інвестицій – щонайменше 20 %.

Шляхи досягнення цільових індикаторів. Пріоритетними напрямками діяльності щодо науково-технологічного забезпечення є створення технологій замкнутого циклу виробництва; забезпечення екологізації підприємств переробної промисловості, імпортозаміщення інгредієнтів для переробки сировини та виробництва харчових продуктів, диверсифікація окремих виробництв.

Для ефективного інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств харчової промисловості необхідно здійснити їх модернізацію шляхом активізації залучення власних коштів, банківських фінансових ресурсів та іноземних інвестицій. За нашими розрахунками ефективне співвідношення власних та позикових коштів для підприємств харчової промисловості має становити 35 : 65 % відповідно.

На прикладі досвіду європейських країн необхідно забезпечити розгалужену систему надання пільг з метою стимулювання інноваційної діяльності, а також розширити та зміцнити наявну базу проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт. У складі таких заходів слід виділити:

- надання податкового кредиту у розмірі 25 % приросту витрат підприємств на НДДКР;
- не оподатковувати кошти, що вкладаються в ризиковані проекти;
- пільгове оподаткування для нових компаній – 25 % податку на прибуток протягом трьох років;
- надання державних дотацій організаціям, що ведуть науково-дослідні роботи за контрактами, – до 50 % суми витрат малих та середніх підприємств;
- надання субсидій малим та середнім підприємствам – до 50 % витрат на оплату праці найманого наукового персоналу.

Варто сформувати систему фінансування інноваційних процесів з усіх можливих джерел (державного, кредитного та інших), спрямовуючи їх у дослідження і галузі (у тому числі харчову промисловість), які в найближчі десятиліття могли б перевести Україну з аутсайдерів інноваційного розвитку у лідери. При цьому найнеобхіднішим практичним кроком для цього є стимулювання українського бізнесу до фінансування власних наукових досліджень та розробок.

УДК 316.422

JEL Classification: O31

Підоричева І. Ю.,

канд. екон. наук,

завідувач сектору проблем інноваційно-інвестиційного розвитку промисловості,

Інститут економіки промисловості

Національної академії наук України, м. Київ

Антонюк В. П.,

д-р екон. наук, професор,

головний науковий співробітник сектору проблем інноваційно-інвестиційного розвитку промисловості,

Інститут економіки промисловості

Національної академії наук України, м. Київ

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТАРОПРОМИСЛОВИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Промисловість являється основою економічного розвитку і економічної безпеки будь якої країни. У європейських країнах практично завершено перехід до постіндустріальної економіки, в якій домінує сфера послуг. Однак, частка переробної промисловості у ВВП складає від 15 % до 22 % в різних країнах, при чому більша половина її продукції створюється у високо- та середньо-технологічних секторах промисловості. В Україні промисловість, не дивлячись на її стагнацію, є важливим сегментом економіки, і в 2018 – 2020 роках забезпечувала виробництво 20 % ВВП. Особливо важливу роль промисловість відіграє у старопромислових регіонах, до яких в Україні відносяться Донецька, Дніпропетровська, Запорізька та Луганська області. Так, у 2018 р. добувна і переробна промисловість забезпечувала у Дніпропетровській – 45,8 %, у Донецькій – 24,6 % ВДВ регіону. У 2019 р. частка регіональної зайнятості у промислових комплексах складала: в Дніпропетровській області – 24,4 %, Донецькій – 25,8 %, Запорізькій – 21,9 %, Луганській – 19,2 % [1]. В той же час в регіонах відбувається деіндустріалізація і технологічна примітивізація, що створює загрози для їх прогресивного розвитку і конкурентоспроможності.

Для оцінки інноваційної діяльності промисловості регіонів авторами відібрано низку найбільш важливих показників: частка промислових підприємств, які займалися інноваційною діяльністю; обсяг витрат на інноваційну діяльність; частка реалізованої промислової продукції (РІП) у загальному обсязі промислової продукції регіону. Динаміка значень показників за цими параметрами наведена у табл. 1.

Підоричева І. Ю., Антонюк В. П. Інноваційна діяльність старопромислових регіонів України в контексті економічної безпеки. *Стан фінансово-економічної безпеки в умовах ринкових змін*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 19 березня 2021 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. С. 22 – 24.

Таблиця 1

**Основні показники інноваційної діяльності
промислових комплексів старопромислових регіонів**

Показники	Роки	Дніпропетровськ	Донецька	Запорізька	Луганська
Частка інноваційно активних підприємств у загальній кількості підприємств промисловості, %	2017	11,0	11,5	19,1	10,0
	2018	14,6	12,4	15,1	6,8
	2019	12,5	13,0	19,3	14,9
Загальний обсяг витрат на інноваційну діяльність промислових підприємств, млн грн	2017	1127,3	725,4	1393,4	20,2
	2018	688,1	725,0	4213,6	16,2
	2019	2217,0	1399,7	681,7	26,7
Частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі промислової продукції, %	2017	0,1	1,3	2,4	0,1
	2018	0,2	0,3	2,1	0,3
	2019	0,2	5,2	1,6	3,0

Джерело: [2].

Аналіз даних показує невисоку інноваційну активність промислових підприємств досліджуваних регіонів, найвищою вона була в Запорізькій області, однак вона суттєво поступається лідеру за часткою інноваційно активних підприємств, яким у 2017 – 2019 рр. була Харківська обл. (27 – 30 %). Регіони суттєво відрізняються за загальним обсягом інвестицій в інновації, найбільшими у 2017 – 2018 рр. вони були в Запорізькій обл., однак в 2019 р. різко знизилися. Дуже низький обсяг інвестицій має Луганська обл. Частка реалізованої РІП в загальному обсязі реалізованої промислової продукції регіонів суттєво відрізняється і має різні динаміку: в Донецькій обл. у 2019 відбулося значне її зростання – з 0,3 % до 5,2 %; у Запорізькій зменшення – з 2,7 % до 1,6 %. Дуже низькою частка РІП була в Дніпропетровській області (0,1 – 0,2 %), яка має найбільший промисловий потенціал, що вказує на її технологічне відставання, яке характерне і для більшості інших регіонів. Про відставання свідчить також і частка реалізованої інноваційної продукції, яка є новою для ринку. У багатьох регіонах дані про цю продукцію взагалі відсутні. В Дніпропетровській частка нової для ринку РІП в загальному обсязі реалізованої інноваційної промислової продукції була лише 5,2 %, у Запорізькій – 6,4 % [2, с. 93].

На основі проведеного аналізу виявлено такі особливості інноваційного розвитку промисловості старопромислових регіонів, що створюють ризики для сталого розвитку: відсутність тісного зв'язку між рівнем промислового розвитку регіону та рівнем інноваційної активності. Регіони з найбільшим промисловим потенціалом (Дніпропетровська, Донецька) за більшістю параметрів інноваційного розвитку значно відстають від інших регіонів; практично в кожному регіоні має місце велика розбіжність значень показників інноваційної діяльності із року в рік, що вказує на нестабільність інноваційних процесів у промислових комплексах цих регіонів; проявляється тенденція до стагнації

інноваційної активності промислових підприємств; не дивлячись на те, Донецька, Дніпропетровська, Запорізька області забезпечували основну частку обсягу реалізованої інноваційної промислової продукції, питома вага інноваційної продукції в регіональному випуску промислової продукції була дуже низькою, не перевищувала 5 %, що свідчить про низький технологічний рівень промислових комплексів; практично в усіх регіонах переважає дифузія інновацій, більшість підприємств освоює та випускає інноваційну продукцію, що є новою лише для цих підприємств, що консервує технологічне відставання.

Низький рівень інноваційної активності старопромислових регіонів України обумовлений домінуванням застарілих виробництв індустріального типу, слабкими процесами модернізації та малою часткою в економіці більш високих 5 і 6 технологічних укладів. Для подолання цього необхідні суттєві інвестиції в розвиток нових виробництв на базі Індустрії 4.0.

Список використаних джерел

1. Зайняте населення за видами економічної діяльності та регіонами у 2019 році. Статистична інформація. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Наукова та інноваційна діяльність України 2019. Статистичний збірник. Державна служба статистики України. Київ, 2020. 100 с.

УДК 338.43

JEL Classification: Q17

Прокопенко К. О.,

канд. екон. наук, старш. наук. співроб.,
старший науковий співробітник відділу форм і
методів господарювання в агропродовольчому комплексі,
Державна установа "Інститут економіки та прогнозування
Національної академії наук України", м. Київ

ЗМІНИ У СТРУКТУРІ І ОБСЯГАХ ВИРОБНИЦТВА ЯК НАСЛІДОК МІЖНАРОДНОЇ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ

Ринкові перетворення в економіці, наслідком яких стали макроекономічні складнощі та проблеми, привернули увагу до питання про роль та місце сільського господарства в економічному розвитку країни. Тобто постало питання, як сільське господарство може сприяти загальному економічному зростанню країни. Для активізації такого зростання потрібні стабільні джерела валютних надходжень, і тому постало питання про можливості експортного

Прокопенко К. О. Зміни у структурі і обсягах виробництва як наслідок міжнародної агропродовольчої спеціалізації. *Стан фінансово-економічної безпеки в умовах ринкових змін* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 19 березня 2021 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. С. 24 – 26.

потенціалу аграрного сектора. На початковому етапі одним із чинників активізації аграрного сектора як експортера стала висока забезпеченість якісними сільськогосподарським угіддями, відносно низька наукоємність та капіталоемність, що дозволило наростити виробництво без дуже значних капіталовкладень, оскільки по суті основним активом виступала земля.

Вихід України на міжнародні ринки сприяв зростанню експортних доходів підприємств, які стали суттєвим джерелом накопичення капіталу, що спрямовувався на розвиток сільськогосподарського виробництва. Це дозволило створити умови для нарощування виробництва, інтенсифікувати відтворювальні процеси у аграрних підприємствах, підвищити рівень зайнятості на селі, завантажити засоби виробництва. Агровиробники почали впровадження нових технологій, а міжнародна конкуренція сприяла вдосконаленню виробництва та підвищенню якості продукції.

Водночас відбувалося поглиблення спеціалізації. Найбільш швидко зростання показали максимально затребувані на світових ринках зернові та олійні культури (табл. 1). Згідно теорії абсолютних переваг А. Сміта кожна країна відрізняється своїм кліматом, територією, ресурсами та технологією виробництва, тому повинна спеціалізуватися на виробництві того товару, який дає найбільшу вигоду у розмірі витрат на її виробництво порівняно з іншими країнами. Це призводить до відмови від виробництва нерентабельних товарів та нарощування обсягів виробництва прибуткової продукції [1]. Саме такий підхід і став причиною формування в вітчизняному агросекторі фактично моноспеціалізації.

Таблиця 1

**Динаміка структури виробництва
сільськогосподарської продукції в Україні, %**

	1990	1995	2000	2010	2015	2019
Продукція сільського господарства	100,00	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
продукція рослинництва, у тому числі:	45,6	52,1	55,9	70,5	75,9	79,1
культури зернові та зернобобові	14,6	14,1	13,0	27,1	32,4	35,2
культури технічні	8,2	8,5	7,2	21,0	25,0	28,6
картопля, культури овочеві та баштанні продовольчі	11,4	17,6	26,7	14,5	13,0	11,4
культури плодові та ягідні, виноград	4,3	4,0	4,6	1,5	1,4	2,1
культури кормові	6,2	5,4	3,3	4,2	3,0	1,3
продукція тваринництва, у тому числі:	54,4	47,9	44,1	29,5	24,1	20,9
сільськогосподарські тварини (вирощування)	32,0	23,8	21,7	13,8	11,8	10,9
молоко	17,2	19,0	17,1	10,7	7,9	6,3
яйця	3,3	3,0	3,4	4,2	3,3	2,8

Джерело: [3].

Агровиробники за останнє десятиріччя збільшили частку зернових культур у структурі виробництва з 13 до 35,2 %, а технічних (переважно соняшник) – з 7,2 до 28,6 %. Таким чином наразі ці дві групи культур майже на 64 % формують всю валову продукцію вітчизняного сільського господарства. Такі зміни в структурі призвели до значного скорочення виробництва тваринницької продукції. За цей період її частка зменшилася більше ніж удвічі, і відповідно зменшилося виробництво кормових культур (до 1,3 %).

Вітчизняний агросектор наразі відіграє суттєву роль на світових продовольчих ринках. Так, зниження обсягів виробництва зернових у нашій країні неминуче позначається й на світовій кон’юнктурі і, відповідно, впливає на стан глобальної продовольчої безпеки. Ще більшою мірою це стосується ринку соняшникової олії, де Україна займає провідні позиції [2].

Однак, сформована структура виробництва сільськогосподарської продукції створює певні загрози як продовольчій так і екологічній безпеці. Зменшення виробництва тваринницької продукції може посилити імпортозалежність країни, а домінування двох основних груп культур призводить до виснаження ґрунтів та поступового зниження урожайності. Все це свідчить про необхідність формування у довгостроковій перспективі диверсифікованого раціонального сільського господарства.

Список використаних джерел

1. Смит А. Исследования о природе и причинах богатства народов. Москва, 1935. Т. 2. 543 с.
2. Ковальчук С. Я. Участь аграрних підприємств у міжнародній спеціалізації крізь призму глобалізаційних процесів. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Вип. 15. 2017. С. 20 – 25.
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

УДК 338.43

JEL Classification: Q13

Рудік Н. М.,
канд. с.-г. наук, доцент,
доцент кафедри загальноекономічної підготовки,
Херсонський державний аграрно-економічний
університет, м. Херсон

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Спроможність економіки забезпечити добробут нації та конкурентоспроможність вітчизняної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках є основою

економічної безпеки держави. Однією із складових що впливають на економічну безпеку держави слід розглядати сільськогосподарську кооперацію як систему кооперативів та їх об'єднань, утворених з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб членів кооперативів, сприяння підвищенню рівня зайнятості населення сільських територій та їх доходів, використання нових технологій й раціонального використання наявних ресурсів, збільшення обсягів виробництва.

Кооперація є ефективним механізмом забезпечення конкурентоспроможності малих та середніх сільськогосподарських товаровиробників в умовах зростання конкуренції на вітчизняному та світовому ринках. Об'єднання особистих і фермерських господарств у кооперативи особливо у галузях садівництва, виноградарства, овочівництва, вирощування малопоширених культур сприяє забезпеченню продовольчої безпеки держави.

На початок 2021 року в Україні зареєстровано 1269 сільськогосподарських кооперативів, з яких реально працюють 735, однак їх частка на ринку сільськогосподарської продукції становить біля 1 % [1].

Євроінтеграційний вектор розвитку економіки України зумовлює необхідність врахувати прогресивний світовий досвід ведення кооперативного бізнесу. Так на аграрному ринку ЄС, частка сільськогосподарських кооперативів становить 40 – 50 %, в окремих державах та секторах близько 70 %. Обсяг річного обороту 10 найбільших фермерських кооперативів в ЄС становить понад 93 мільярди доларів.

В сільськогосподарській кооперації функціонально кооперативи зорієнтовані на заготівлю, переробку й збут аграрної продукції. Тому сільськогосподарська кооперація в умовах порушеної логістики, введення карантинних заходів зумовлених поширенням COVID-19, дозволяє малим аграрним виробникам, що зазнають значних збитків бо не мають організованих каналів збуту, сучасних складських приміщень та холодильного обладнання, адаптуватися до нових умов зовнішнього середовища.

Господарствами населення у 2019 році було вирощено 87,1 % овочів, 98,3 % картоплі, 87,1 % плодово-ягідних культур; утримувалося 75,6 % поголів'я корів, 85,6 % овець та кіз, 43,6 % свиней, 43,9 % птиці; вироблено 71,9 % молока, 43,9 % яєць, 98,9 % меду [2]. Однак вони збувають продукцію значною мірою за неофіційними каналами реалізації, невеликими партіями. Об'єднання у кооперативи дозволяє формувати товарні партії, а відтак сприяти створенню доданої вартості, для отримання більшого прибутку.

Розвиток кооперації потенційно дозволить підвищити результативність діяльності малих та середніх товаровиробників, насамперед особистих й фермерських господарств бо сприяє забезпеченню впровадження досягнень науки у

виробничу практику, через консультаційно-інформаційну діяльність з використанням результатів науково-дослідницької роботи наукових установ і організацій.

В умовах територіальної реформи кооперація може сприяти становленню реформованих громад, а відтак, покращенню рівня життя сільських жителів та розвитку сільських територій в контексті самодостатності, зміцнюючи потенціал малих і середніх виробників. Кооперативи здебільшого виробляють трудомістку “нішеву” продукцію, їх діяльність відбувається на сільській території, що забезпечує соціально-економічний розвиток місцевих громад. В нинішніх умовах основним джерелом зайнятості, доходу, соціального стану, в першу чергу, мешканців сільських територій є особисті, фермерські господарства та фізичні особи – сільськогосподарські товаровиробники, кількість яких є значною. Їх питома частка у загальному виробництві продукції сільського господарства перевищує 50 % [3, с. 57].

Натепер успішною є діяльність сільськогосподарських кооперативів і їх об’єднань, створених та діючих на грантові кошти та державної допомоги за програмами підтримки і розвитку кооперативів.

За державною програмою 2801230 “Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств” фінансовою підтримкою у 2018 році скористалися 6 кооперативів (8,6 млн грн), у 2019 році 2 кооперативи та отримали 2,8 млн грн. За вказаним напрямом державної підтримки у держбюджеті на 2019 рік передбачено було 800 млн грн [4].

Оскільки економічна безпека забезпечується, а першу чергу, ефективністю економіки, то сільськогосподарську кооперацію як різновид інноваційної діяльності, слід розглядати як складову економічної безпеки потенціал якої лишається невикористаним і державна політика має бути активізована на мікрорівні на створення умов для стабільного, динамічного розвитку кооперації в аграрному секторі.

Список використаних джерел

1. Разом до розвитку: чому інвестувати у кооперативи стає надійніше. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/razom-do-rozvitku-comu-investuvati-u-kooperativi-stae-nadijnise> (дата звернення: 13.03.2021).
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 13.03.2021).
3. Рудік Н. М. Потенціал кооперації як системи соціально-економічних відносин та шляхи його реалізації. *Агросвіт*. 2020. № 7. С. 55 – 62. DOI: 10.32702/2306-6792.2020.7.55.
4. Державна підтримка ФГ та сільгоспкооперативів URL: <https://uteka.ua/ua/publication/agro-4-%20derzhavna-pidrymka-investycii-71-gosudarstvennaya-podderzhka-fx-i-selhozkooperativov> (дата звернення: 13.03.2021).

УДК 658.147

JEL Classification: D24

Тарасова Ю. А.,

канд. екон. наук,

викладач кафедри економіки підприємства
та організації підприємницької діяльності,Одеський національний економічний
університет, м. Одеса

ДОСЛІДЖЕННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПАТ “ОДЕСКАБЕЛЬ”

В умовах обмеженості ресурсів із метою підтримання життєздатності підприємства постійно виникає потреба в контролі за ефективністю віддачі власного капіталу. Для оцінювання віддачі капіталу у більшості випадків використовується інтегральний показник – рентабельність власного капіталу.

В сучасних умовах перед управлінським персоналом постає завдання не стільки підвищити рентабельність, скільки визначити цільовий рівень рентабельності власного капіталу та розробити заходи щодо його забезпечення. А для цього, по-перше, потрібно провести аналіз показника. Проведемо аналіз рентабельності власного капіталу ПАТ “Одескабель” та розрахуємо вплив чинників на досліджуваний показник.

ПАТ “Одескабель” є безумовним лідером з виробництва кабелів зв’язку в Україні і одним з провідних заводів з виробництва кабелів у країнах Східної Європи. Одеський кабельний завод освоїв і випускає широкий асортимент мідних і волоконно-оптичних кабелів зв’язку, радіочастотних, а також цифрових або LAN-кабелів на які є попит в останні десятиліття та номенклатура яких є найширшою в країнах ЄС. Крім цього, ПАТ “Одескабель” пропонує своїм споживачам силові кабелі, проводи й шнури різного призначення.

Таблиця 1

Розкладання відносного приросту рентабельності власного капіталу ПАТ "Одескабель" протягом 2015 – 2018 рр. (4-факторна модель)

Показники	2015 – 2016	2016 – 2017	2017 – 2018
$\Delta Y_{A/ВК}$	2,91	-0,82	-53,06
$\Delta Y_{ПК/А}$	1,80	-0,50	-23,82
$\Delta Y_{чд/ПК}$	5,10	10,65	28,48
$\Delta Y_{чп/чд}$	88,47	-16,24	-80,85
Δ	9,23	-1,63	38,08
Сумарний вплив усіх чинників	107,50	-8,54	-91,2

Джерело: [2].

Тарасова Ю. А. Дослідження рентабельності власного капіталу ПАТ “Одескабель”. Стан фінансово-економічної безпеки в умовах ринкових змін : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 19 березня 2021 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. С. 29 – 30.

В роботі [1] ми розглядали відомі факторні моделі рентабельності власного капіталу (3- та 5-факторні) та запропонували 4-факторну. Використовуючи ці моделі (табл. 1, 2) та метод виявлення ізольованого впливу чинників, здійснимо аналіз рентабельності власного капіталу.

Як бачимо протягом трьох років рентабельність власного капіталу зменшується. По-перше, це пов'язано зі зменшенням рентабельності продажів. Падіння чистого прибутку в 2017 – 2018 рр. склало 4,7 разів. Також протягом аналізованого періоду ми спостерігаємо зростання величини власного капіталу. З одного боку дана тенденція є бажаною для підприємства, тому що це свідчить про безпеку, незалежність від кредиторів.

Таблиця 2

Розкладання відносного приросту рентабельності власного капіталу ПАТ “Одескабель” протягом 2017 – 2018 рр.

Показники	3-факторна модель	4-факторна модель	5-факторна модель
$\Delta Y_{A/ВК}$	-53,06	-53,06	-53,06
$\Delta Y_{чд/А}$	-2,13	-	-
$\Delta Y_{чп/чд}$	-80,85	-80,85	-80,85
$\Delta Y_{пк/А}$	-	-23,82	-
$\Delta Y_{чд/пк}$	-	28,48	-
$\Delta Y_{пп/А}$	-	-	0,76
$\Delta Y_{па/пп}$	-	-	-0,53
$\Delta Y_{чд/па}$	-	-	-2,35
Δ	44,83	38,05	44,83
Сумарний вплив усіх чинників	-91,2	-91,2	-91,2

Джерело: [2].

Використання декількох моделей дозволяє виявити більше чинників, які мають вплив на досліджуваний показник (табл. 2).

Підводячи підсумки, згідно з отриманими результатами табл. 2, можна зробити такі висновки. Рентабельність власного капіталу за період 2017 –2018 рр. має тенденцію до спаду. Зокрема, у 2018 р. порівняно з 2017 р. рентабельність власного капіталу знизилася на -91,2 %, у т. ч. за рахунок зниження:

- рентабельності продажів – на 80,85 %;
- коефіцієнта фінансової залежності – на 53,06 %;
- рентабельності поточних активів – на 2,35 %;
- коефіцієнта покриття – на 0,53 %.

Водночас досліджуваний показник збільшився за рахунок підвищення оборотності позикового капіталу на 28,5 %. Синергетичний ефект склав при 3-, 5-факторних моделях + 44,83 % відповідно, при 5-факторній – 38,05 %, тобто сукупність чинників факторних моделей має позитивний вплив при аналізі динаміки результативного показника. На підставі цих даних можна коригувати політику реалізації продукції, фінансування діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Чернецька Ю. А. Управління рентабельністю власного капіталу промислового підприємства : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Одеса, 2015. 213 с.
2. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України. URL: <http://www.smida.gov.ua>.

УДК 338.242.4

JEL Classification: F65

Ухналь Н. М.,
молодший науковий співробітник
відділу макроекономічного регулювання
та міжнародних економічних відносин,
Державна навчально-наукова установа
"Академія фінансового управління", м. Київ

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Загострення світових проблем як комплексу взаємопов'язаних суспільних негативних тенденцій і небезпек проявляється на глобальному, регіональному і національному рівнях, особливої уваги яким було приділено на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку (World Summit on Sustainable Development). У результаті роботи саміту прийнято Йоганнесбурзьку декларацію зі сталого розвитку [1] та визначено основні напрями протидії впливу дестабілізуючих чинників, що створюють серйозну загрозу сталому розвитку країн, серед яких світове ядерне роззброєння, економічна відсталість, корупція, соціальна несправедливість, екологічні, демографічні, продовольчі проблеми, раціональне використання природних ресурсів, криза в сфері охорони здоров'я тощо. Підкреслюється, що, з одного боку, внаслідок глобалізації відбувається інтенсифікація інвестиційних процесів, інтеграція товарних ринків, прискорення науково-технічного прогресу та поява новітніх ІКТ, з іншого – виникають нові проблеми і протиріччя значного розширення та відтворення світового виробництва.

Однак позитивні наслідки глобалізації розподіляються нерівномірно, а країни, що розвиваються, стикаються з особливими труднощами в ході зусиль щодо вирішення цих проблем. План виконання рішень саміту, затверджуючи необхідність в спільних ефективних діях для досягнення загального добробуту та процвітання через викорінення злиденності, зміну моделей споживання і виробництва, геополітичну та гео економічну безпеку і раціональне використання природної ресурсної бази в інтересах соціально-економічного розвитку, обумовив найголовніші цілі та основні потреби стабільного розвитку.

З настанням світової фінансово-економічної кризи у 2008 р. світові лідери не раз наголошували на необхідності створення належної глобальної системи фінансового захисту і безпеки. Відтоді системи фінансового регулювання були удосконалені і рівень стійкості банківської системи став вищим, але виникають нові фактори уразливості та зростають ризики для світової фінансової стабільності у найближчій перспективі. Захисні механізми можуть забезпечити ліквідність

Ухналь Н. М. Проблеми фінансової безпеки держави в умовах глобальної нестабільності. *Стан фінансово-економічної безпеки в умовах ринкових змін* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 19 березня 2021 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. С. 31 – 35.

під час системної кризи, зменшуючи стимул країн до накопичення надлишкових резервів з метою страхування від несприятливих потрясінь.

В умовах розгортання глобалізаційних процесів і становлення відкритого суспільства пошук шляхів забезпечення безпеки національних економічних та фінансових систем необхідно починати з вирішення проблем розвитку (екологічного, соціального, політичного тощо) і базуватися не лише на захисті об'єктів глобальної безпеки від загроз та інших негативних впливів. Нова концепція забезпечення міждержавної економічної та фінансової безпеки повинна поєднувати в одне ціле новий постіндустріальний, ноосферний тип розвитку і забезпечення безпеки світової спільноти, тобто забезпечення гармонізації соціальних і економічних відносин, реалізацію принципу справедливості в його глобальному вимірі та безпеки позитивних глобальних процесів через перехід до сталого розвитку. Мова в цьому випадку йде про перехід до створення рівних можливостей і умов для задоволення життєво важливих потреб і раціонально орієнтованих інтересів етнонаціональних груп та корпорацій.

Теоретико-методологічним проблемам фінансової стабільності та захищеності держави присвячені праці багатьох вчених, серед яких О. І. Барановський, І. Ф. Бінько, Ш. Бланкарт, Дж. Б'юкенен, З. С. Варналій, О. С. Власюк, С. С. Гасанов, В. М. Геєць, Дж. К. Гелбрейт, М. М. Єрмошенко, Т. І. Єфименко, Дж. М. Кейнс, М. Келер, В. А. Копилов, Х. Пуарсон, Дж. Стігліц, А. І. Сухоруков, С. Фішер, В. Т. Шлемко.

Світова економіка стикається з низкою складних проблем, пов'язаних з технологічним прогресом і глобалізацією, а також з триваючими наслідками фінансової кризи 2008 – 2009 рр. та пандемічного шоку 2020 р. За оцінками експертів МВФ, падіння світової економіки в 2020 р. очікується на рівні -4,4 та відновлення зростання у 2021 р. – на рівні 5,2 % [2]. Визначено, що факторами уповільнення підйому світової економіки виступають зростаючий зовнішній фінансовий тиск на країни з ринком, що формується, помітне посилення проявів напруженості в торговельних відносинах, збільшення державного боргу, відновлення економічної активності в умовах соціального дистанціювання, стримування інвестиційних потоків, що безпосередньо вплине на накопичення інтелектуального капіталу.

В процесі розвитку і функціонування глобальної фінансової системи, а саме проникнення іноземного капіталу в основні сфери економічної діяльності країн виникають різноманітні виклики та ризики, котрі загрожують безпеці багатьох країн, особливо Україні. В умовах посилення фінансової глобалізації і децентралізації залежність держав від світових фінансових ринків метою державного регулювання має бути налагодження цілісності та стабільності фінансової системи, забезпечення сталого економічного зростання та соціальної справедливості за допомогою довгострокових стратегій фінансового розвитку у координації та участі міжнародних інституцій.

Фінансова глобалізація і децентралізація підсилюють залежність держав від світових фінансових ринків, в основі функціонування яких лежить принцип, який не передбачає обов'язкового і безумовного економічного зростання і соціальну справедливість. У подібних умовах, коли іноземний капітал проникає

в основні сфери економічної діяльності різних країн, особливої актуальності набуває питання їх фінансової безпеки.

Фінансова безпека держави з точки зору безпеки (стану) її складових визначають фінансову безпеку як такий стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни [3]. Пріоритетні напрями зміцнення фінансової безпеки України визначаються насамперед на основі оцінки рівня показників, що відображають рівень управління її складовими.

Оцінка рівня фінансової безпеки України за 2015 – 2019 рр. проводилося нами на основі основних показників банківської, боргової, бюджетної, валютної, грошово-кредитної, безпеки небанківського фінансового ринку, які визначають пріоритетні напрями зміцнення фінансової безпеки. Результати розрахунку індикаторів фінансової безпеки засвідчили, що у 2019 р. у зоні критичного стану знаходились наступні показники: 1) частка непрацюючих кредитів в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України склала 54,61 %; 2) обсяги довгострокових кредитів перевищують депозитні кошти у 3,76 разів; 3) рентабельність активів – 4,26 %; 4) співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань – 94,35 %; 5) частка активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи – 61,4 %; 6) рівень проникнення страхування – 1,33 %; 7) відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП – 50,28 %; 8) відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП – 79,16 %; 9) середньозважена дохідність ОВДП на первинному ринку – 16,93 %; 10) відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу – 20,78 %; 11) відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету – 36,12 %.

Висока частка непрацюючих кредитів (nonperforming loans, NPL) в Україні становила 54,6 % на кінець 2019 року, що залишається значною проблемою банківського сектору. Висока частка NPL – результат кредитної експансії минулих років, коли стандарти оцінювання платоспроможності позичальників були низькими, а права кредиторів недостатньо захищеними. Інша вагома причина – практика кредитування пов'язаних осіб, що припинили обслуговувати кредити під час кризи. Непрацюючі кредити суттєво не впливатимуть на фінансові результати та капітал банків, оскільки рівень покриття NPL резервами постійно зростає та становить приблизно 95 %. Проте велика їх частка – тягар для банківського сектору, особливо для державних банків, у яких сконцентровано приблизно 75 % NPL (близько 45 % припадає на Приватбанк). Оптимізації балансів банків має сприяти інтенсивна реструктуризація, продаж або списання непрацюючих кредитів [4].

Згідно з нашими розрахунками, протягом 2015 – 2019 рр. спостерігалось зниження показника співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, що знаходився у межах від 168,7 % (критичний рівень) у

2015 р. до 83,5 % (задовільний рівень) у 2019 р. Частка активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківського сектору постійно зростає та сягнула критичного рівня (61,4 %), що вказує на значний рівень концентрації державної форми власності банківських установ. Аналіз даних засвідчив, що показник проникнення страхування (низька частка страхових премій відносно ВВП) перебував на низькому рівні та поступово зменшився з 2,24 % у 2009 р. до 1,33 % у 2019 р. при пороговому значенні – не менше 6 – 8 %. Таке становище позбавляє страхування змоги впливати на розвиток соціально-економічних процесів. Показник відношення державного боргу до ВВП зменшується, проте валютні виплати за державним боргом залишаються значно концентрованими. Загалом у 2020 – 2022 рр. виплати уряду та НБУ разом з відсотками перевищать 24 млрд дол. США., більшу частину яких необхідно рефінансувати на зовнішніх ринках [5].

Водночас чинником дестабілізуючого характеру в забезпеченні національної фінансової безпеки можна вважати тіньовий бізнес, основною метою якого є отримання матеріальних і нематеріальних вигод за рахунок здійснення незаконної діяльності. Згідно з даними НБУ майже четверту частину ВВП (846 млрд грн) у 2018 р. складав тіньовий сектор економіки [6]. Подальша реалізація Плану дій для боротьби з розмиванням бази оподаткування і переміщенням прибутків за кордон (Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting, План BEPS) і забезпечення переходу до автоматичного обміну податковою інформацією є не менш ефективним заходом зниження і контролю тіньових процесів. План BEPS спрямований на підвищення прозорості та відкритості діяльності платників податків і на забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної податкової системи. Реалізація BEPS дозволить мінімізувати нові ризики, пов'язані з розмиванням оподаткованої бази або ухиленням від сплати податків.

Посилення викликів, ризиків і загроз в процесах розгортання економічної та фінансової глобалізації означає, що забезпечення національної безпеки держав в усіх її формах і видах є однією з головних загальнолюдських цілей, цінностей і проблем XXI століття. Будучи складним і неоднозначним процесом перерозподілу міжнародних потоків грошового капіталу через національні та світові фінансові ринки, який вкрай складно контролювати, кількісно фінансова глобалізація знаходить своє вираження у випереджальних темпах зростання міжнародного обміну товарами, послугами, технологіями та капіталом у порівнянні з ростом виробництва. Зростає вплив якісної складової наростаючої глобалізації – посилення взаємозалежностей та взаємозв'язків між національними господарствами.

В умовах світового розгортання нециклічних економічних криз з'явилися негативні тенденції, котрі можна ідентифікувати як ризики і загрози на шляху подальшого системного прогресивного соціально-економічного розвитку. Наявні стратегічні виклики перешкоджають створенню можливостей для швидкого розвитку високотехнологічних галузей економіки і появі реальних умов переходу на інноваційні механізми розвитку, що безпосередньо порушують досягнення

позитивних результатів в суспільстві та зміцнення національної безпеки. В основу Стратегії національної безпеки необхідно покласти фундаментальний методологічний принцип взаємозв'язку і взаємозалежності сталого розвитку як держави, так і суспільства, і забезпечення національної безпеки. Такий підхід зближує перехід до сталого розвитку і пошук шляхів реалізації позитивних і подолання негативних наслідків глобальних процесів, що можна охарактеризувати як принцип ноосферного управління для вирішення глобальних проблем.

Список використаних джерел

1. Johannesburg Declaration on Sustainable Development. 4 September. 2002. URL: <http://www.un-documents.net/jburgdec.htm>
2. World Economic Outlook: A Long and Difficult Ascent / IMF. October 2020. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/09/30/world-economic-outlook-october-2020>.
3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку України від 29.10.2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>.
4. Висока частка непрацюючих кредитів (NPL) залишається значною проблемою банківського сектору. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>.
5. Звіт про фінансову стабільність. 2019. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-gruden-2019-roku>.
6. Дослідження тіньової економіки в Україні: майже чверть ВВП – або 846 млрд гривень – перебуває в тіні. 2020. URL: <https://bank.gov.ua/news/all/doslidjennya-tinovoyi-ekonomiki-v-ukrayini--mayje-chvert-vvp--abo-846-mlrd-griven--perebuvaye-v-tini>.

УДК 338.24

JEL Classification: F65

Хорошко М. Д.,
Белорусский государственный
университет, г. Минск

МЕСТО ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В СИСТЕМЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Финансовая безопасность рассматривается как одна из составляющих экономической безопасности, в связи с чем финансовая безопасность, так же, как и экономическая безопасность, отражает качественную характеристику

Хорошко М. Д. Место финансовой безопасности в системе экономической безопасности. *Состояние финансово-экономической безопасности в условиях рыночных преобразований* : материалы Международной научно-практической конференции (Одесса, 19 марта 2021 г.). Одесса : Восточноевропейский центр научных исследований, 2021. С. 35 – 36.

экономической и финансовой системы государства. Вместе с тем финансовая безопасность заключается в способности органов государственной власти обеспечить политическими, правовыми и экономическими методами и средствами безопасное функционирование всех сфер общественной и экономической деятельности, где обращаются финансы. Обеспечение финансовой безопасности означает также и управление рисками в финансовой сфере, своевременное обеспечение финансовыми ресурсами всех финансовых институтов, а также беспрепятственную реализацию интересов в сфере финансов.

Большинство приверженцев экономического подхода при классификации понятий придерживаются такой точки зрения, что финансы – это система экономических отношений в отношении образования и использования денежных средств в процессе создания материальных благ и услуг, а также решения социальных проблем общества [1].

Необходимым важным критерием обеспечения безопасности является информационная осведомленность о том, чем руководствуются при разных противоправных посягательствах на субъекты правоотношения. Таким образом, целесообразно выделить следующие группы [2]:

- 1) завладение имуществом субъекта правоотношения с целью обращения его в свое личное пользование;
- 2) ограничение деятельности нового конкурента либо его консервация, ликвидирование или банкротство;
- 3) создание неумышленных помех деятельности субъектов правоотношения посредством достижения своих интересов (обрушения клиентских связей, срыв переговоров и сделок, вовлечение в заведомо провальные проекты).

Финансовую безопасность логично определять стабильностью цен, нормализацией финансовых потоков и расчетных отношений, устойчивостью банковской системы и национальной валюты, степенью защищенности интересов вкладчиков, уровнем дефицита бюджета, золотовалютного запаса, развитием финансового рынка и финансовой безопасности любого субъекта [1].

Таким образом, данная сфера является одной из важных и наиболее динамичных сфер экономики, зависящей от многих внешних и внутренних факторов, таких как: воздействие на национальные финансы фактора геофинансов, глобальной экономической конвергенции, обусловленной глобализацией, способностью национального законодательства регулировать деятельность финансовых институтов и осуществлять полномасштабный финансовый контроль, а также многих других.

Список использованных источников

1. Кондрат Е. Н. Финансовая безопасность как объект финансового контроля. *Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Юридические науки*. 2012. № 2. С. 30 – 37.
2. Крохичева Г. Е., Архипов Э. Л., Зенцова К. С., Новикова Е. И. *Финансовая безопасность в системе экономической безопасности*. 2016. № 3 (20). С. 107 – 111.

UDC 338.43

JEL Classification: Q17

Shubravska O. V.,

D-r of Economics, Professor,
Head of the Department of Forms and Methods
of Management in the Agro-Food Complex,
Institute for Economics and Forecasting of the
National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

LONG-TERM GOALS OF UKRAINE IN THE AGRI-FOOD PRODUCTION AND EXPORT

Agriculture is traditionally an important component of the domestic economic complex. Trends and prospects for the development of the industry are determined by the general state of the national economy. In turn, the state of the Ukrainian economy is significantly affected by the dynamics of the main indicators of agricultural activity. The specific nature of agricultural production, namely: the nature of products (has mass consumption), belonging to the primary sector of the economy (exposed to significant price fluctuations), dependence on weather conditions (provokes volatility of crops, gross harvests and profitability of producers) determines the direction and degree of influence of the industry on the macroeconomic situation in the country.

The growth of production in the industry should be ensured by increasing the efficiency of all types of resources based on innovations that allow, along with this to reduce production costs and ecological burden on the environment, increase the competitiveness of products. And such growth ought to be accompanied by structural balance of production, safety of food consumed by citizens and progress in the social sphere of the village, in particular, increasing employment (including non-agricultural), improving the state of the environment, rural infrastructure and so on. Thus, the long-term goal of the industry development is to ensure national food safety and realize the export agri-food potential on the basis of sustainability and innovation [1].

Exports should be considered primarily as one of the key factors in stabilizing the country's domestic food market. Accordingly, increasing of export supplies of agri-food products in any macroeconomic situation should not be reduced to the rank of an end in itself, but should be carried out taking into account national interests, both in the world market and in relation to the use of natural resources of agricultural production. Awareness of this is the key to long-term success of the industry and its structural optimization.

Ukraine's national interests in the field of agri-food production and exports, obviously, are in full and stable saturation of the domestic food market with quality and affordable (primarily at a price) products, as well as in the export of

its surpluses in case of high economic justification. Economic justification in this context means not so much that exporters receive short-term benefits in a favorable price situation on the world market, but should be set to become the result of purposeful and long-term consolidation in the product segments with lower price volatility, with unique competitive advantages and so on. First of all, this applies to products with a high degree of processing, innovative, organic. The main prerequisite for the long-term preservation of high levels of national food security and above mentioned export positions is compliance with environmental restrictions of agricultural production, without which its development in the near future will not be possible on an appropriate scale due to degradation and depletion of basic resources – soil and water.

Thus, in Ukraine the use of natural resources of agricultural production is irrational: agricultural development of the territory is over 70 %; plowed land – almost 54 %, while the scientifically sound level is up to 35 – 40 %; ecologically unstable land use, steady tendency of deterioration of soil quality: their acidification (14 %), salinization (4 %), compaction (about 39 %), dehumidification (43 %); annual negative balance of all plant nutrients; about a third of arable land is at risk of water and wind erosion; there is a water shortage [2].

Therefore, the current plans of agricultural development must be shaped by the need to address the most pressing national issues and the global context. The main ones at the present stage are the following:

- resource conservation, the possibility of providing which is directly determined by the level of innovative development of the country and its agricultural sector;
- accelerating the development of production with high added value;
- guaranteeing the availability and safety of agri-food products;
- stabilization and increase of incomes, first of all, of small and medium agricultural producers, whose financial condition is extremely vulnerable due to the lack of access to credit resources and traditionally smaller margin of financial stability compared to large agricultural enterprises.

The biggest challenges for agri-food production are currently related to:

- increasing of global competition, which affects the development of agriculture not only directly but also indirectly, through the formation of regional specialization of raw materials for food corporations, as well as import demand from domestic agricultural producers in the market of material and technical means;
- the growing role of the climatic factor in ensuring the sustainability of supply and consumption of agricultural products, which further exacerbates the problems of degradation of agricultural land and increasing water scarcity of agriculture.

References

1. Resursni mozhlivosti rozvytku ahrarnoho sektora ekonomiky Ukrainy : kolektyvna monohrafiia [Resource opportunities for the development of the agricultural sector of Ukraine's economy]. Kyiv : Institute for Economics and Forecasting NAS of Ukraine, 2017 [in Ukrainian].
2. Natsionalna dopovid pro stan navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha v Ukraini u 2018 rotsi [National report on the state of the environment in Ukraine in 2018]. Available at: <https://mepr.gov.ua/news/35937.html> [in Ukrainian].

СЕКЦІЯ 2. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.97

JEL Classification: G18

Панфілова Т. О.,
канд. екон. наук, старш. наук. співроб.,
провідний науковий співробітник сектору
міжнародних фінансових досліджень,
Державна установа "Інститут економіки та
прогнозування Національної академії
наук України", м. Київ

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Формування ефективної системи фінансово-економічної безпеки спирається на створення багаторівневої і повномасштабної системи спостереження за основними фінансово-економічними індикаторами розвитку національної економіки в динаміці. Організація моніторингу, комплексний розгляд індикаторів, поглиблений аналіз окремих економічних об'єктів і процесів при відхиленні динаміки критеріїв від "нормальної" траєкторії повинні бути об'єктом постійної уваги та контролю владних структур.

Відомо, що Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277 затверджено Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Мова йде про формування множини (переліку) індикаторів; визначення характеристичних значень індикаторів; нормування індикаторів; визначення вагових коефіцієнтів; розрахунок інтегральних індексів за окремими сферами економіки та інтегрального індексу економічної безпеки в цілому. Методичні рекомендації "базуються на комплексному аналізі індикаторів економічної безпеки з виявленням потенційно можливих загроз економічній безпеці в Україні і застосовуються Мінекономрозвитку для інтегральної оцінки рівня економічної безпеки України в цілому по економіці та за окремими сферами діяльності. Інші органи виконавчої влади, наукові інститути та інші установи в межах своїх повноважень можуть використовувати ці Методичні рекомендації та визначати рівень складових економічної безпеки для прийняття управлінських рішень щодо аналізу, запобігання та попередження реальних і потенційних загроз національним інтересам у відповідній сфері" [1]. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України визначає "індикатори економічної безпеки" як "реальні статистичні показники рівня розвитку

Панфілова Т. О. Проблеми фінансово-економічної безпеки України. *Стан фінансово-економічної безпеки в умовах ринкових змін* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 19 березня 2021 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. С. 39 – 42.

економіки, що найбільш повно охарактеризують явища і тенденції в економічній сфері”, а “критерії економічної безпеки” – як “реальні статистичні показники, що дають змогу здійснити оцінку стану економіки країни з погляду забезпечення її сталого розвитку”.

Інтегральні показники економічної безпеки, субіндекси економічної безпеки та індикатори не оприлюднюються. Проте на запит К. Канонішена-Коваленко від 19 квітня 2019 р. Мінекономрозвитку України надало відповідні розраховані індикатори економічної безпеки (табл. 1) [2]. Аналіз складових економічної безпеки дозволяє відзначити, що найнижчі значення індикатора за субіндексами на початок 2018 р. мають інвестиційно-інноваційна безпека (30 %), зовнішньоекономічна (40 %) та фінансова (43 %). При цьому перші дві напряму впливають на фінансову безпеку через стан платіжного балансу. Загалом Інтегральний показник економічної безпеки практично не перевищує в останні роки рівень у 50 %.

Таблиця 1

Динаміка інтегрального індексу економічної безпеки України в 2007 – 2018 рр., %

Субіндекси економічної безпеки	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	I кв. 2018
Виробнича	61	56	52	50	55	49	49	51	47	57	58	60
Демографічна	41	44	46	47	56	45	46	45	43	46	40	41
Енергетична	32	34	31	35	32	34	39	47	45	58	54	54
Зовнішньоекономічна	40	36	38	41	36	29	35	35	37	40	40	40
Інвестиційно-інноваційна	43	43	34	35	36	37	35	30	35	30	33	30
Макроекономічна	48	38	44	38	48	38	39	33	31	36	34	41
Продовольча	85	83	84	90	92	93	86	94	92	92	91	90
Соціальна	58	56	58	57	59	64	62	57	55	56	59	56
Фінансова	64	51	42	44	47	46	50	36	35	38	40	43
Інтегральний показник рівня економічної безпеки	52	48	46	47	50	47	48	45	44	48	48	49

Джерело: [2].

Наведені величини субіндексів економічної безпеки у динаміці свідчать про значний вплив на стан складових економічної безпеки глобальної фінансово-економічної кризи 2008 – 2009 рр., боргової кризи країн Євросони 2011 – 2012 рр., анексії окремих територій у 2014 р. тощо. А низькі величини субіндексів протягом тривалого періоду дають підстави говорити про неефективність національної соціально-економічної політики, у тому числі фінансової.

Фінансова безпека, згідно згаданої методики, містить такі складові: банківська безпека; безпека небанківського фінансового ринку; боргова безпека; бюджетна безпека; валютна безпека; грошово-кредитна безпека. Основними загрозами у сфері фінансової безпеки згідно з Законом України “Про основи національної безпеки України” є: недосконалість бюджетної політики та нецільове використання коштів бюджету; переважно фіскальний

характер системи оподаткування; значні обсяги державного та гарантованого державою боргу, проблеми з його обслуговуванням; різкі зміни рівня цін та курсу національної валюти; недостатні обсяги золотовалютних резервів; невисокий рівень капіталізації банківської системи, невеликі обсяги довгострокового банківського кредитування та значний рівень процентних ставок за кредитами; криміналізація та масштабний вплив капіталу у “тінь” і за кордон; фінансова залежність національної економіки від зовнішніх джерел; нецільове використання коштів державного бюджету; складний фінансовий стан підприємств, недостатність власних коштів для формування необхідного інвестиційного потенціалу, незначні обсяги інвестицій; недосконалість нормативно-правової бази регулювання платіжно-розрахункових відносин, криза неплатежів. В останні роки загострюються нові види загроз фінансової безпеки, які проявляються в протиправній діяльності, зокрема з використанням інформаційних, комунікаційних і високих технологій, пов’язані з неконтрольованою і незаконною емісією віртуальних валют, іншими проявами транснаціональної організованої злочинності.

При цьому важливо враховувати середовище, у якому генеруються ризики та загрози фінансовій безпеці. Насамперед, мова йде про внутрішнє середовище певного сегменту фінансової системи держави – державних фінансів, грошово-кредитної системи або фінансового ринку (валютного, фондового, банківських послуг тощо). Ескалація ризику або загрози у внутрішньому середовищі певного сегменту може спровокувати розгортання кризових явищ у інших сегментах фінансової системи, а за несприятливого сценарію, – в пов’язаних секторах національної економіки, фінансових системах та економіці інших держав. Зворотній характер має вплив ризиків та загроз, які генеруються у зовнішньому середовищі по відношенню до сегментів національної фінансової системи. При цьому ризики та загрози ідентифікують як власне фінансові, економічні та позаекономічні. До позаекономічних чинників розгортання криз відносять: асиметричність інформації, політичну нестабільність, паніку учасників ринку, зростання недовіри суб’єктів фінансових відносин тощо.

Надзвичайно сильним і таким, що спричинив глобальну фінансову кризу у 2020 р., виявився позаекономічний чинник пандемії COVID-19. Масштаби та втрати національних економік ще підраховуються. Проте, низький рівень економічної безпеки України протягом останнього десятиліття дозволяють прогнозувати, що ці втрати будуть досить значними.

Варто нагадати низку фінансових криз 2008 – 2018 рр. Так, за підсумком валютної кризи 2008 р. середньорічний офіційний курс гривні зменшився з 5,05 грн/1\$ (2007) до 5,27 грн/1\$ (2008) та 7,79 грн/1\$ (2009). З початком російської агресії та катастрофічного падіння економіки середньорічний офіційний валютний курс гривні до долара США у 2014 р. знизився до 11,89, в 2015 р. – до 21,84, в 2016 р. – до 25,55 грн/1\$. Як зазначено у Стратегії макропруденційної політики, протягом останніх 20 років Україна пройшла через три глибокі фінансові кризи. Так, прями фіскальні витрати на подолання

наслідків кризи 2014 – 2016 рр. становили 15,7 % від ВВП. Прямі втрати всієї економіки становили понад 38 % від ВВП [3]. Через банкрутства в 2015 – 2016 роках з банківського ринку було виведено понад половину із 180 діючих установ. У 2015 р. в Україні розгорталася криза зовнішнього боргу, проте Україні вдалося знизити вартість боргу шляхом реструктуризації і не оголосити дефолт. Нині, зважаючи на підвищення боргового навантаження, Україна може знову опинитися на порозі боргової кризи.

Наведене вище дозволяє констатувати, що економіка України вкрай потребує розроблення стратегії антикризового управління з метою “безпечного” проходження періоду пандемії, стабілізації функціонування усіх галузей реального сектору, фінансової системи та збереження людського потенціалу. Вкрай важливими є готовність до реагування на кризові явища на будь-якому рівні державного управління, координування всіх використовуваних для попередження криз методів і узгодженість дій усіх органів, що відповідають за підтримання стабільності і забезпечення фінансово-економічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку України від 29.10.2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>.

2. Запит К. Канонішена-Коваленко від 19 квітня 2019 р. щодо розрахунку рівня економічної безпеки України та відповідь Міністерства економічного розвитку 3032-06/17571-09 від 24.04.2019. URL: https://dostup.pravda.com.ua/request/rivien_iekonomichnoyi_biezpieki#incoming-116625.

3. Стратегія макропруденційної політики Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/zgNZIvZgKdapde0>.

СЕКЦІЯ 3. ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

УДК 004.032.26

JEL Classification: O12

Кириллов О. О.,
аспірант 2 року навчання,
спеціальність “Облік і оподаткування”,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, м. Київ
Науковий керівник:
Засадний Б. А.,
д-р екон. наук,
доцент кафедри обліку та аудиту
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, м. Київ

**ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ В
ЕКОНОМІЧНОМУ АНАЛІЗІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА**

Впровадження нових наукомістких технологій у комерційній сфері – це досить непроста справа, що вимагає, окрім фінансових і часових ресурсів, ще й деякої зміни психології. Практика свідчить, що ці вкладення окупаються і виводять компанію на якісно новий рівень. У такій діяльності часто доводиться розв’язувати різні економічні завдання, причому їх формулювання неформальне, а розв’язок неоднозначний. І можна припускати, що дохід компанії певним чином кореляційно залежить від якості вирішення цих задач. Навіть якщо чіткий алгоритмічний підхід застосувати не вдається, а отримати точний розв’язок принципово неможливо, існують інші ефективні способи розв’язання. Важливе місце серед них належить нейрокомп’ютерним технологіям та нейронним мережам.

Нейронні мережі – це адаптивні системи для обробки та інтелектуального аналізу даних, які є математичною структурою, що імітує деякі аспекти роботи людського мозку і демонструє такі його можливості, як здібність до неформального навчання, узагальнення і кластеризації некласифікованої інформації; здатність самостійно будувати прогнози на основі фактичних часових рядів [1, с. 513].

Головною їх відмінністю від інших методів є те, що нейронні мережі в принципі не потребують заздалегідь відомої моделі, а будують її самі лише

на основі інформації, яку отримали. Саме тому нейронні мережі увійшли до практики всюди, де потрібно розв’язувати задачі прогнозування, класифікації, управління – іншими словами, в галузі людської діяльності, де є задачі, що погано алгоритмізуються, для розв’язання яких необхідні або постійна робота групи кваліфікованих експертів, або адаптивні системи автоматизації, якими і є нейронно-мережеві структури.

Нейронна мережа отримує вхідну інформацію і аналізує її способом аналогічним тому, що використовує мозок людини. Під час аналізу мережа вивчає (набуває досвіду і знань) і видає вихідну інформацію на основі отриманого раніше досвіду (емпіричний підхід). Основне завдання аналітика, що використовує нейронні мережі для розв’язання якої-небудь проблеми – це створення найбільш ефективної архітектури нейронної мережі, тобто правильно обрати вид нейронної мережі, алгоритм її навчання, кількість нейронів і види можливих зв’язків між ними.

Робота нейронних мереж не має формалізованих процедур, вона вимагає глибокого розуміння різних видів архітектури нейронних мереж, включає багато дослідницької і аналітичної роботи, та може тривати досить багато часу [2, с. 175].

Для неформалізованих задач економічного аналізу нейронно-мережеві структури здатні на порядок перевершувати традиційні методи розв’язання. Але використання нейронних мереж доцільне, якщо:

- накопичені достатні обсяги економічних даних про попередній стан розвитку підприємства;
- не існує традиційних методів або алгоритмів, що задовільно розв’язують поставлену проблему;
- дані частково спотворені, частково суперечливі або не повні (неякісний статистичний матеріал) і тому традиційні методи видають незадовільний результат.

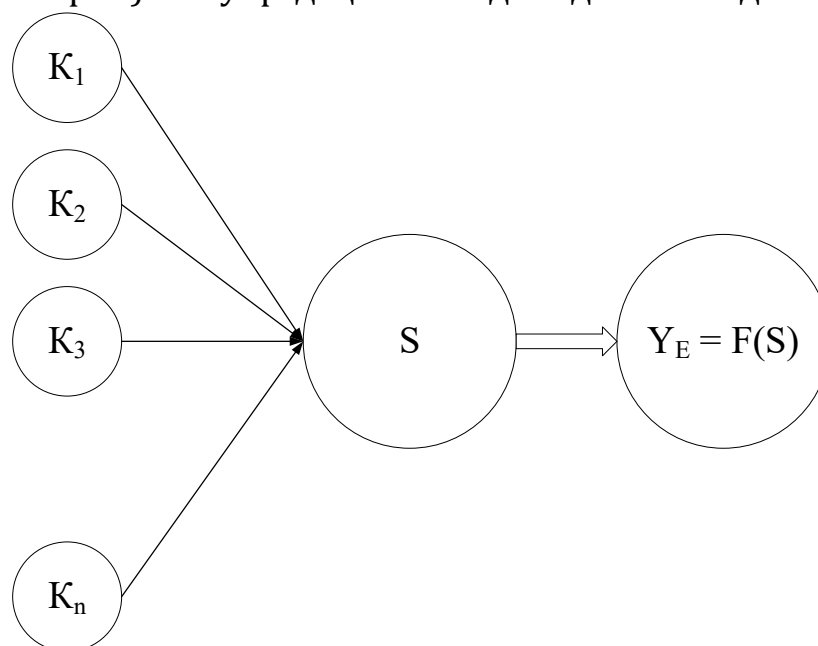

Рис. 1. Модель простої нейронної мережі

Джерело: [3, 4, 5].

Нейронні мережі найкраще виявляють себе там, де є велика кількість вхідних даних, між якими існують неявні взаємозв'язки і закономірності. У цьому випадку нейронні мережі допоможуть автоматично врахувати різні нелінійні залежності, які приховані в даних. Це особливо важливо в системах підтримки прийняття управлінських рішень і системах прогнозування [3, с. 85].

Загальна модель простої нейронної мережі наведена на рис. 1.

Нейронні мережі є незамінними при аналізі даних, зокрема під час попереднього аналізу або відбору, виявленні “випадкових фактів” або грубих помилок людини, що приймає рішення (бухгалтерів, фінансистів, менеджерів тощо). Доцільно використовувати нейронно-мережеві методи в задачах з неповною інформацією, особливо в задачах, які можна розв'язати інтуїтивно, і при цьому традиційні математичні моделі не дають бажаного результату.

Методи нейронних мереж можуть використовуватися незалежно або слугувати доповненням до традиційних методів статистичного аналізу, більшість з яких пов'язані з побудовою моделей, заснованих на тих або інших припущеннях і теоретичних висновках (наприклад, що досліджувана залежність є лінійною або деяка змінна має нормальний розподіл) [6, с. 147].

Нейронні мережі, на сьогодні є одним з найвідоміших і ефективних інструментів інтелектуального аналізу даних, який розвивається завдяки досягненням в області теорії штучного інтелекту та інформаційних технологій.

Нейронно-мережеві алгоритми доцільно включати в методичний інструментарій економіки, оскільки точність нейронно-мережевого прогнозування значно перевищує точність прогнозів, зроблених класичними методами.

Не підлягає сумніву той факт, що нейронні мережі набувають особливого значення при вивченні закономірностей масових процесів, які недоступні прямому спостереженню і не піддаються експериментуванню. Перш за все, це стосується соціально-економічних явищ і процесів, закономірності яких формуються під впливом безлічі взаємопов'язаних факторів.

Список використаних джерел

1. Затонацька Т. Г. Інформаційні системи і технології на підприємствах: підручник. Київ : Знання, 2011. 718 с.
2. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту : навч. посіб. Київ : Знання, 2013. 349 с.
3. Сусіденко В. Т. Інформаційні системи і технології в обліку : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 224 с.
4. Томашевський О. М. Інформаційні технології та моделювання бізнес-процесів : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 304 с.
5. Черняк О. І. Інтелектуальний аналіз даних : підручник. Київ : Знання, 2014. 599 с.
6. Шквір В. Д. Інформаційні системи і технології в обліку та аудиті: навч. посіб. Львів : Львівська політехніка, 2014. 400 с.

УДК 657.1

JEL Classification: M41

Паченко Н. С.,
викладач I категорії,
Відокремлений структурний підрозділ
"Мелітопольський фаховий коледж Таврійського
державного агротехнологічного університету
імені Дмитра Моторного", м. Мелітополь

ЗАЛУЧЕННЯ СТОРОННІХ ПРОВАЙДЕРІВ БУХГАЛТЕРСЬКИХ ПОСЛУГ У БІЗНЕС-ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

Аутсорсингові послуги стали дуже популярними серед підприємств України. Світовий ринок аутсорсингових послуг стрімко зростає, чим створює передумови для прискорення розвитку інших його секторів. Сучасний стан економіки нашої країни характеризується нестабільністю усіх сфер діяльності та постійним зростанням конкуренції. Тому підприємства прагнуть оптимізувати свою діяльність та зменшують кількість виконуваних функцій.

Серед різних видів аутсорсингу бізнес-процесів останніми роками все більшої популярності у науковців і практиків набуває фінансовий аутсорсинг, а світовий ринок фінансового аутсорсингу динамічно зростає [1]. Така динаміка спостерігається і в Україні.

Переваги, які отримує замовник аутсорсингових послуг:

По-перше, мінімізуються витрати на утримання власної бухгалтерії, обладнання робочих місць, спеціальну літературу та програмне забезпечення, фінансування тренінгів та курсів підвищення кваліфікації [4].

По-друге, відбувається підвищення ефективності бізнесу в цілому за рахунок зниження витрат, пов'язаних із комерційною діяльністю підприємства, пошуку найбільш оптимальних режимів оподаткування.

По-третє, відбувається збільшення капіталізації: за допомогою аутсорсингу можна частково перерозподілити інвестиційний капітал у стратегічно більш важливу для підприємства діяльність.

По-четверте, компанія, що надає аутсорсингові послуги, має у своєму штаті висококваліфікованих фахівців зі значним досвідом у розв'язанні складних завдань.

По-п'яте, відбувається економія трудових ресурсів, що сприяє підвищенню ефективності функціонування компанії.

По-шосте, не існує ризику того, що хтось із працівників звільниться, скористується лікарняним або візьме відпустку.

Але на шляху розвитку бухгалтерського аутсорсингу в Україні існують такі перешкоди:

1. Відсутність необхідної законодавчої бази.
2. Виток інформації, що викликає недовіру до аутсорсингових компаній з боку керівництва.
3. Загроза банкрутства аутсорсингової компанії, що може спричинити додаткові проблеми з пошуку іншої аутсорсингової фірми та передачі їй всіх справ.
4. Певні труднощі щодо ціноутворення на послуги аутсорсингу, яке часто є недосить зрозумілим і прозорим як для замовників, так і для постачальників.
5. Неадекватна оцінка обсягів планованих робіт на момент укладання угоди призводить до викривлення цін на послуги аутсорсингу, що потребує внесення певних застережень щодо можливого перегляду умов угоди аутсорсингу у разі підписання.
6. Значна плинність кадрів.

Не дивлячись на ці перешкоди, ринок фінансового аутсорсингу в Україні та світі невпинно розвивається, що супроводжується розширенням пропозиції аутсорсингових послуг, підвищенням їх якості та посиленням конкуренції. Найбільш привабливими якостями провайдерів аутсорсингових послуг нині є оперативність, відповідальність, розуміння індивідуальних потреб окремих клієнтів, конфіденційність, гнучкість та надійність [2]. При цьому аутсорсерам необхідно доносити інформацію про свої послуги клієнтам та переконувати їх у можливості досягнення істотних переваг у довготривалій перспективі за рахунок аутсорсингу.

Список використаних джерел

1. Алдерс Р. Аутсорсинг: практическое руководство. Москва : Альпина Бизнес Букс, 2003. 470 с.
2. Аникин Б. А. Аутсорсинг: создание высокоэффективных и конкурентоспособных организаций : учеб. пособ. / под ред. Б. А. Аникина. Москва : ИНФРА-М, 2003. 187 с.
3. Михайлов Д. М. Аутсорсинг. Новая система организации бизнеса : учеб. пособ. Москва : КНОРУС, 2009. 256 с.
4. Фридман Т. Плоский мир: Краткая история XXI века / пер. с англ. М. Колопотина. Москва : АСТ: АС. 640 с.

УДК 657

JEL Classification: M41

Сук П. Л.,
д-р екон. наук, професор,
професор кафедри обліку і оподаткування,
Відокремлений підрозділ Національного університету
біоресурсів і природокористування України "Ніжинський
агротехнічний інститут", м. Ніжин

РОЗПОДІЛ ВИТРАТ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ ОБЕРНЕНИМИ МЕТОДАМИ ЗМЕНШЕННЯ ЗАЛИШКОВОЇ ВАРТОСТІ

У процесі діяльності підприємств виникають витрати майбутніх періодів (далі – ВМП). Вони не відображаються у складі фінансових результатів в періоді їх виникнення, а відносяться до витрат що виникають у наступних періодах.

Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку визначено, що до ВМП відносяться витрати, пов'язані з підготовчими до виробництва роботами в сезонних галузях промисловості; з освоєнням нових виробництв та агрегатів; сплачені авансом орендні платежі; оплата страхового поліса; оплата торгового патенту; передплата на газети, журнали, періодичні та довідкові видання тощо [1].

Згідно з Методичними рекомендаціями щодо заповнення форм фінансової звітності (п. 2.36) у статті “Витрати майбутніх періодів” відображаються витрати, що мали місце протягом поточного або попередніх звітних періодів, але належать до наступних звітних періодів [2].

ВМП відображаються в розділі II “Оборотні активи”, статті 1170 активу балансу (звіту про фінансовий стан) (форма № 1) [3].

ВМП переносяться на наступні періоди і включаються в них за певними методами. Для цього можна використовувати методи нарахування амортизації необоротних активів. Зокрема, для розподілу ВМП можна застосовувати обернені методи зменшення залишкової вартості необоротних активів:

1. Обернений метод зменшення залишкової вартості.
2. Обернений метод прискореного зменшення залишкової вартості (або обернений метод 200 % зменшення залишкової вартості).
3. Обернений метод 125 % зменшення залишкової вартості.
4. Обернений метод 150 % зменшення залишкової вартості.
5. Обернений метод 175 % зменшення залишкової вартості.
6. Обернений метод 180 % зменшення залишкової вартості.
7. Обернений метод 230 % зменшення залишкової вартості.
8. Обернений метод 250 % зменшення залишкової вартості.
9. Обернений метод 300 % зменшення залишкової вартості.

Слід зазначити, що обернені методи зменшення залишкової вартості розраховуються протилежно прямим методам зменшення залишкової

вартості, що передбачені в світовій практиці нормативними документами бухгалтерського обліку [4; 5; 6; 7; 8; 9].

Щоб визначити розподіл ВМП за оберненим методом зменшення залишкової вартості спочатку потрібно розподілити ВМП за методом зменшення залишкової вартості і взяти навпаки: перший рік за останній, другий за передостанній і т. д.

Розглянемо використання оберненого методу 250 % зменшення залишкової вартості на прикладі. ВМП вартістю 50000 грн необхідно розподілити на 5 років. Спочатку визначимо суму розподілу ВМП за методом 250 % зменшення залишкової вартості (табл. 1).

Річна сума розподілу ВМП за методом 250 % зменшення залишкової вартості визначається за формулою:

$PCPBMП = PCPBMП \times PНPBMП$, де:

PCPBMП – річна сума розподілу ВМП;

PCPBMП – початкова сума розподілу ВМП;

PНPBMП – річна норма розподілу ВМП.

Річна норма розподілу ВМП = $100 \% : n \times 2,50$, де n – кількість років корисного використання об'єкта; 2,50 – прискорюючий коефіцієнт.

Річна норма розподілу ВМП становить $50 \% (100 \% : 5) \times 2,50 = 50 \%$.

Розрахунок суми розподілу ВМП по роках наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Розрахунок суми розподілу ВМП за методом 250 % зменшення залишкової вартості

Рік	Початкова сума розподілу ВМП, грн	Річна норма розподілу ВМП, %	Річна сума розподілу ВМП, грн
1	50000	50	25000
2	25000	50	12500
3	12500	50	6250
4	6250	50	3125
5	3125	50	3125
Разом	x	x	50000

З табл. 1 видно, що сума розподілу ВМП в перший рік була найбільшою (25000 грн) і поступово зменшувалась до найменшої в п'ятому році (3125 грн).

Таблиця 2

Розрахунок суми розподілу ВМП за оберненим методом 250 % зменшення залишкової вартості

Рік	Початкова сума розподілу ВМП, грн	Річна норма розподілу ВМП, %	Річна сума розподілу ВМП, грн
1	50000	50	3125
2	46875	50	3125
3	43750	50	6250
4	37500	50	12500
5	25000	50	25000
Разом	x	x	50000

Отже, щоб визначити суму розподілу ВМП за оберненим методом 250 % зменшення залишкової вартості спочатку потрібно визначити річну суму розподілу ВМП для оберненого методу 250 % зменшення залишкової вартості. Потім річну суму розподілу ВМП методу 250 % зменшення залишкової вартості переставимо у зворотному порядку: останній рік для першого року і т. д. (табл. 2).

Сума розподілу ВМП (табл. 2) в перший рік була найменшою (3125 грн) і поступово зростала до найвищої в останньому році (25000 грн).

Порядок розподілу ВМП законодавчо не встановлений, а тому підприємство може розподіляти ВМП на свій розсуд, використовуючи різні методи амортизації необоротних активів.

ВМП можна розподіляти як за прямими, так і за оберненими методами зменшення залишкової вартості.

При прямих методах зменшення залишкової вартості в перші роки розподіляються найбільші суми ВМП, які поступово зменшуються до найменших – в останні роки.

На відміну від прямих методів зменшення залишкової вартості, обернені методи дають змогу в перші роки використання основного засобу розподілити менші суми ВМП і найбільші суми – в останні роки.

Список використаних джерел

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : інструкція Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності : наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13>.

3. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби” : наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.

5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16). Основні засоби IASB : Міжнародний документ від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014.

6. Declining-balance method of depreciation definition. URL: <https://www.accountingcoach.com/terms/D/declining-balance-method-of-depreciation>.

7. Helstrom K. GAAP Declining Balance Method. URL: <https://smallbusiness.chron.com/gaap-declining-balance-method-55759.html>.

8. Об утверждении Положения по бухгалтерскому учёту “Учёт основных средств” ПБУ 6/01 : приказ Министерства финансов Российской Федерации от 30.03.2001 г. № 26н. URL: <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=LAW&n=199487&fld=134&dst=100011,0&rnd=0.7550347104001115#04149534261205524>.

9. О внесении изменений в Положение по бухгалтерскому учёту “Учёт основных средств” ПБУ 6/01 : приказ Министерства финансов Российской Федерации от 12.12.2005 г. № 147н. URL: <https://normativ.kontur.ru/document?moduleId=1&documentId=88406>.

СЕКЦІЯ 4. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

УДК 336.143

JEL Classification: H72

Вінницька О. А.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фінансів,
обліку та економічної безпеки,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини, м. Умань

**БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВОЇ
БАЗИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

Бюджет як економічна категорія реалізується через бюджетну політику, що є елементом державного регулювання економіки. Бюджетна політика відображає стратегію і тактику державних органів влади та місцевого самоврядування, спрямована на забезпечення стабільності бюджетів, акумуляцію і розподіл фінансових ресурсів з метою ефективного виконання державою своїх функцій.

Поняття “бюджетна політика” не має однозначного тлумачення у науковій літературі. У Бюджетному кодексі України сутність цього терміну не наводиться. В економічній енциклопедії бюджетна політика тлумачиться як “інструмент регулювання економіки для підтримання певного рівня ВВП, зайнятості та соціального забезпечення” [1, с. 123]. В іншому виданні бюджетна політика трактується як сукупність заходів держави з організації та використання фінансів задля забезпечення економічного і соціального розвитку [2, с. 79]. Розглядаючи сутність бюджетної політики, Л. Дробозіна зауважує, що “під бюджетною політикою розуміють визначення державою джерел формування доходів державного бюджету, пріоритетних напрямів витрат бюджету, допустимих меж розбалансованості бюджету, джерел фінансування бюджетного дефіциту, принципів взаємовідносин між окремими ланками бюджетної системи” [4, с. 38]. Вважаємо, що таке тлумачення не є вичерпним, воно зосереджено на характеристиці державного бюджету, а про місцеві бюджети не йдеться, не розкрито цілей бюджетної політики. Узагальнюючи теоретичні напрацювання щодо бюджетної політики, не можна не взяти до уваги спрощеність підходів до розуміння цього поняття.

Бюджетна політика не може бути ефективною, якщо чітко не визначені основні її напрями на найближчий період і перспективу, не сформульовані головні цілі і першочергові завдання. Результативність бюджетної політики багато в чому залежить від політичної стабільності в країні і високого рівня

Вінницька О. А. Бюджетна політика у формуванні фінансової бази органів місцевого самоврядування. *Стан фінансово-економічної безпеки в умовах ринкових змін* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 19 березня 2021 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. С. 51 – 53.

професіоналізму працівників бюджетної сфери. Вагомими цілями бюджетної політики держави є створення умов для економічної стабільності та стійкого довгострокового зростання, зменшення міжрегіональних дисбалансів. Доходи і видатки місцевих бюджетів належать до головних інструментів реалізації зазначених цілей.

Зволікання з переданням власних повноважень органам місцевого самоврядування, а також необхідних фінансових ресурсів для їх виконання (основу яких складають доходи місцевих бюджетів), що постійно спостерігаються в Україні, призводить до протистояння загальнодержавних та місцевих інтересів, гальмування процесів децентралізації в країні, що зумовлює актуальність дослідження напрямів бюджетної політики на сучасному етапі соціально-економічного розвитку країни.

В системі регулювання місцевих бюджетів при визначенні бюджетної політики одними із важливих елементів є планування та виконання їх дохідної частини. Основою фінансової бази органів місцевого самоврядування є доходи місцевих бюджетів, які втілюють економічну самостійність місцевих органів влади, сприяють розвитку місцевої інфраструктури. Самостійність місцевих бюджетів гарантується власними та закріпленими за ними на стабільній основі частками загальнодержавних доходів, правом самостійно визначати напрями використання коштів.

Проте рівень незалежності органів місцевого самоврядування щодо розпорядження власними надходженнями досить низький, тому регіони не можуть забезпечити соціально-економічний розвиток за рахунок власних надходжень [3].

Органи місцевого самоврядування сіл, селищ, міст районного значення залишаються фінансово слабкими, отримуючи незначну частку доходів зведеного бюджету, що зумовлює необхідність здійснення фінансової децентралізації бюджетної системи з одночасним підвищенням відповідальності місцевих органів влади за ухвалені рішення. Децентралізація державних фінансів означає, що місцеве самоврядування повинне мати реальне право на необхідні доходи (у вигляді як відрахувань від загальнодержавних податків, так і власних доходів). Досвід формування місцевих бюджетів після набуття чинності положень Бюджетного кодексу свідчить про обмежений рівень їх доходів.

Основою фінансової бази місцевих органів влади мають бути доходи з власних джерел, які відповідають принципу правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності місцевого самоврядування, а основу власних доходів мають формувати місцеві податки і збори. Місцеві податки та збори не забезпечують достатньою мірою фінансову незалежність органів місцевого самоврядування.

Забезпечення фінансової незалежності дає змогу підвищити ефективність діяльності місцевого самоврядування з метою більш повного задоволення потреб і реалізації інтересів територіальних громад. Якщо рівень фінансової незалежності органів самоврядування є невисоким, громада та місцеві органи влади неспроможні відчутно впливати ні на процес мобілізації місцевих фінансових ресурсів, ні на їх використання.

Список використаних джерел

1. Економічна енциклопедія : в 3 т. / редкол. : С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ : Видавничий центр "Академія". Т. 1. 2002. 952 с.
2. Бондарук Т. Г. Місцеве самоврядування та його фінансове забезпечення в Україні : монографія. Київ : Експрес, 2009. 608 с.
3. Винницкая О. А., Четвертко Л. А., Корниенко Т. О. Стратегические направления совершенствования процесса формирования доходов местных бюджетов. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 4 (2). С. 45 – 48.
4. Финансы : учеб. для вузов / под ред. Л. А. Дробозиной. Москва : Финансы, ЮНИТИ, 1999. 527 с.

УДК 336.7

JEL Classification: G19

Дзюбан Т. Д.,

фаховий молодший бакалавр,
Відокремлений структурний підрозділ
"Мелітопольський фаховий коледж Таврійського
державного агротехнологічного університету
імені Дмитра Моторного", м. Мелітополь

Захарченко К. В.,

фаховий молодший бакалавр,
Відокремлений структурний підрозділ
"Мелітопольський фаховий коледж Таврійського
державного агротехнологічного університету
імені Дмитра Моторного", м. Мелітополь

Науковий керівник:**Паченко Н. С.,**

викладач I категорії,
Відокремлений структурний підрозділ
"Мелітопольський фаховий коледж Таврійського
державного агротехнологічного університету
імені Дмитра Моторного", м. Мелітополь

ІНДИКАТОРИ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Фондовий ринок України існує зовсім недовго, а вже встиг захопити своїми привабливими можливостями, втаємниченими знаннями та легкістю доступу до інформації. Сьогодні багато людей замислюється над тим, чи варто починати торгувати на ньому.

Дзюбан Т. Д., Захарченко К. В. Індикатори біржової торгівлі в Україні. *Стан фінансово-економічної безпеки в умовах ринкових змін* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 19 березня 2021 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. С. 53 – 55.

Індикатори біржової торгівлі, зокрема динаміка курсів цінних паперів, є надійним орієнтиром для інвесторів. Фондові біржі розвинутих країн зосереджують у собі значну і найвисоколіквіднішу частину ринку цінних паперів. У переважній більшості країн світу їх постійний обіг обумовлює існування стійкого вторинного ринку, що є невід’ємною і характерною ознакою активно діючої фондової біржі [1].

Цими найважливішими якостями українські фондові біржі поки не володіють. Багаторічна криза в економіці, приватизація, низький рівень доходів переважної більшості населення ніяк не сприяли ні створенню повноцінного фондового ринку в цілому, ні розвитку біржової торгівлі цінними паперами і самих фондових бірж зокрема [2].

На фондовому ринку, як і в межах усїєї національної економіки, існує значна потреба в інвестиційних ресурсах. Це комплексна проблема, пов’язана з:

- недостатністю фінансової грамотності населення;
- макроекономічною нестабільністю та недиверсифікованістю економіки, що не дозволяє сформуванати клас фундаментальних (або пасивних) довгострокових інвесторів;
- обмеженою кількістю ліквідних та інвестиційно привабливих фінансових інструментів;
- недостатнім рівнем заощаджень населення, пов’язаним із низькими доходами значної частини населення;
- низькою ліквідністю та капіталізацією фондового ринку;
- наявністю тіньової економіки, де обертається значний обсяг ресурсів, вилучений з обігу на офіційному фінансовому ринку;
- управління діяльністю компанії та розподілом прибутку досить часто не відповідає інтересам дрібних інвесторів (міноритарних акціонерів);
- недосконалої української судової системи, яка не захищає права власності дрібних інвесторів (акціонерів) [3].

Отже, можна зробити висновок, що основними проблемами функціонування вітчизняного фондового ринку, які заважають його подальшому розвитку, можна вважати:

1. Недостатньо сформована система протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом.
2. Висока фрагментарність біржової та депозитарної структури.
3. Низька ліквідність та капіталізація фондового ринку.
4. Недостатнє ресурсне забезпечення національного фондового ринку (у тому числі масштабний дефіцит внутрішніх грошових ресурсів для інвестицій).
5. Недостатнє законодавче регулювання ціноутворення на цьому ринку.
6. Обмежена кількість ліквідних та інвестиційно привабливих фінансових інструментів.

Вони є прямим відображенням посткризового періоду, який переживає український фондовий ринок, тому актуальним і необхідним є підтримання наявних позитивних тенденцій його розвитку.

Для подальшого розвитку біржової діяльності в Україні потрібно:

1. Постійне вдосконалення практики біржової торгівлі, тобто створення основи для ефективного функціонування ринкового механізму.

2. Урізноманітнювати форми біржових операцій.

3. Балансувати ринок.

4. Зменшувати витрати на придбання та реалізацію продукції.

Таким чином, біржові операції дозволяють фірмам планувати свої витрати і прибуток на досить великі періоди, навіть в умовах помітних коливань ринкових цін, розробляти стратегію розвитку компаній з регульованим ризиком, гнучко сполучити різні форми інвестицій, знижувати свої витрати на фінансування торгових операцій.

Список використаних джерел

1. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. д. е. н., проф. І. М. Сотник, д. е. н., проф. Л. М. Таранюка. Суми : ВТД "Університетська книга", 2018. 572 с.

2. Біржова діяльність. URL: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/birzheva-diyalnist/2388-birzhova-diyalnist.html>.

3. Биржевой брокер. URL: <https://utmagazine.ru/posts/7753-birzhevoy-broker>.

4. Семенюк Л. В., Цахнів Л. Ю. Проблеми та перспективи діяльності фондового ринку в Україні. URL: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2011/Economics/3_86789.doc.htm.

5. Лиса О. В. Актуальні проблеми функціонування фондового ринку України. URL: <http://www.vestnikdnu.com.ua/archive/201482/183.html>.

UDC 336.77

JEL Classification: G21

Zharikova O. B.,

Candidate of economic science, Associate professor,
Associate professor of the Department of Banking and Insurance,
National University of Life and Environmental
Science of Ukraine, Kyiv

Pashchenko O. V.,

Candidate of economic science, Associate professor,
Associate professor of the Department of Economic Theory,
National University of Life and Environmental
Science of Ukraine, Kyiv

CURRENT STATE AND DEVELOPMENT OF MORTGAGE LENDING IN UKRAINE

The development of mortgage market in Ukraine is one of the important issues that need to be addressed immediately. Ukraine lags behind other Eastern

and Central European countries in the field of mortgage lending, which has a negative impact on the pace of national development and social and economic problems solving. The revival of the mortgage institution and development of a mortgage market in the country is an objective necessity related to the need to introduce lending mechanisms. The role of mortgage lending in Ukraine is difficult to overestimate, as housing is one of the most topical social problems. In addition, mortgage lending has great potential for economic development of the country and the credit system in particular. It allows the real estate to become the working capital, ensures a guaranteed income to the creditors, and gives the people a chance to purchase housing [1, 2].

The low level of development compared to other types of lending is a key problem in the mortgage lending development. The mortgage lending development contributes to GDP growth, the construction industry prosperity, creation of new jobs, new industries, development of small and medium-sized businesses. Studying the residential real estate market shows that the population is forced to diversify the financial sources to obtain the scarce comfort of housing. The state, banks and non-bank credit institutions take an active part in stimulating its development and solving the housing problem of their citizens. However, a number of deterrents do not allow to achieve this goal in the nearest future. These include:

1. Instability of the economic and political situation in the country. Inflation risks contribute to distrust to economic entities regarding purchasing power and price growth in the mortgage market. Therefore, long-term mortgages involve high risk for banks, credit institutions are forced to compensate for possible losses with high interest rates to protect themselves and mitigate these risks.

2. The shortcomings of the legal framework, with its imperfect legislative regulation of foreclosure procedures on mortgages, which increase the riskiness of mortgage transactions. In addition, there are many cases when these rules are not followed by the courts and banks have no legal grounds to take away the mortgaged property on overdue loans [1].

3. Tough conditions for borrowers, especially for the down payment (about 30 – 50 % of the housing cost) and other requirements (additional collateral, high official salaries, credit histories) in mortgage agreements still remain significant limiting factors.

4. Lack of financial resources in the form of long-term funds and the difficulty of forecasting the economic situation in the long run. Deposits remain the main source of funding for commercial bank mortgages. However, unstable economic and political situation in the country, as well as devaluation of national currency contribute to deposits reduction.

5. Underdevelopment of the stock market of Ukraine. In the world practice, long-term credit resources raised through the securities market is the main mechanism for mortgage lending financing. In terms of its scope of regulation, the domestic organized stock market is significantly inferior to many foreign stock exchanges, where the procedure for issuing securities is more simplified, more transparent and cheaper.

6. Insufficient income of the population and, as a consequence, limited effective demand for loans to purchase housing. Equally important are psychological factors,

such as the unwillingness of a large part of the population to live in debt, as the main feature the national mentality. As a consequence, there are virtually no credit histories of borrowers. Also, a significant role is played by a significant decrease in public confidence in the banking system at this stage [2].

The analysis of the volume of the targeted loans reveals that the volume of mortgage loans is insignificant and averages 30 % of the total amount of loans [3]. Thus, we can observe a significant decline in lending. Volumes of loans lent to households are constantly fluctuating. Quite a large decline in lending began in 2015, when the number of loans decreased by UAH 36.346 million or 17.2 %. This decrease may be due to an increase in interest rates on loans during this period. The volume of mortgage loans has been declining since 2014 too. As of February 2018, the volume of mortgage loans from the total amount of the loans granted decreased by UAH 27.735 million or by 38.4 %. The share of mortgage loans in the overall lending structure significantly decreases. Thus, in 2013 their share was 29.07 %, and as of February 2018 made only 24.81 %. At the same time, the structure of consumer lending shows a reverse trend in their share in the overall structure of household lending. In particular, in 2013 their share was 70.96 %, and as of February 2018 – 74.85 % [3]. Thus, a tendency to reduce the volume of mortgage lending can be observed in the structure of lending. Experts are convinced that Ukrainians have a demand for this type of lending, but lending conditions make it one of the most important banking products inaccessible to most citizens. However, banks do not push on to develop mortgage lending due to high risks.

Banks have left the mortgage market and supply customers with mortgage interest rates of more than 20 % per annum. Thus, they were replaced by certain construction enterprises who practice various installments and loans, skillfully manipulate prices and receive considerable benefits in the form of hidden commissions, currency indexations and interest income. Yet, they use borrowed funds in the form of advances from future buyers, without assuming any financial responsibility for the timely delivery and proper quality of the housing offered. Foreign currency mortgage borrowers have completely stopped payments because of the populism of politicians who have promised a "legislative" five-fold reduction in debt. The level of their delay is approaching the absolute and the protection of mortgage lender's rights in Ukraine is at "zero" level [4].

Therefore, the following measure are to be taken to develop the mortgage lending:

- introduce the same mechanisms of taxation the funds invested in securities and bank deposits;
- simplify lending procedures as much as possible;
- regulate lending procedures in foreign currency;
- to ensure the formation of increased reserves by banks;
- take measures that would restore public confidence in the housing market and generate demand in this area;
- reduce interest rates on loans;
- develop a system for free financial resources mobilization and investors searching.

Given that, it can be concluded that mortgage lending needs further intensive development through the expansion of activities. Mortgage refinancing agencies,

fulfil releasing medium-term and long-term mortgage bonds, which can further be purchased by insurance companies, investment and private pension funds. Intensification of the mortgage lending process can solve a number of socio-economic problems of the country: ensure long-term housing construction, solve the problem of lending to agro-industrial enterprises and thus become a prerequisite for further development of mortgage lending as a form of attracting financial resources.

References

1. Bublyk Ye. O. Potential and limitations of post-crisis recovery of the mortgage market of Ukraine. *Ukrainian society*. 2019. № 2 (45). P. 27 – 139.
2. Yevtushenko N. M. Development of mortgage lending in the post-crisis period in Ukraine. *Economic Bulletin of the University*. 2015. I. 20 (1). P. 142 – 148.
3. Official site of the National Bank of Ukraine. Monetary statistics. Access mode: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#1.
4. Volkov S. Mortgage lending: the president of UNIA – about the way to the market revival. Access mode: <http://finbalance.com.ua/news/Ipotekni-krediti-prezident-UNIA-pro-shlyakh-do-vidnovlennya-rinku>.

УДК 334.012.74

JEL Classification: H79

Жук М. І.,
аспірант кафедри фінансів,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

ВПЛИВ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Кабінет Міністрів України визначив підтримку реформи децентралізації в Україні одним з пріоритетних завдань, що сприятиме розвитку місцевого самоуправління і економічного розвитку країни в цілому. 2020 рік став ключовим у питанні формування базового рівня місцевого самоврядування: більшість існуючих малочисельних місцевих рад об'єднуються, стають спроможними перебрати на себе більшість повноважень, належним чином використовувати ресурси і нести відповідальність за свої дії чи бездіяльність перед людьми та державою. Це створить стійке підґрунтя для наступних кроків реформи місцевого самоврядування, а також сприятиме прискоренню реформ у сфері охорони здоров'я, освіти, культури, соціальних послуг, енергоефективності та інших секторах.

Проблемами децентралізації та її фінансовим забезпеченням присвячені численні праці науковців та практиків, серед яких варто виокремити таких, як: Вахович І. М., Возняк Г. В., Кириленко О. П., Крисоватого А. І., Раделицького О. Ю., Рожка О. Д., Сторонянську І. З. та інших. Проте, проблематика децентралізації в контексті забезпечення фінансової безпеки територіальних громад (далі – ТГ) є недостатньо вивчена як зарубіжними, так і вітчизняними дослідниками.

Після внесених у 2015-му році змін до Податкового та Бюджетного кодексів [1; 2], місцеве самоврядування отримало більше можливостей, повноважень та відповідних фінансових ресурсів для підвищення економічної спроможності.

Територіальні громади, зокрема, розпоряджаються:

- 60 % податку на доходи фізичних осіб;
- 100 % податку на майно;
- 100 % єдиного податку;
- 5 % акцизного податку з роздрібною торгівлі (тютюн, алкоголь, нафтопродукти);
- 100 % податку на прибуток установ комунальної власності ТГ;
- 100 % платежів за надання адміністративних послуг;
- 25 % екологічного податку, іншими зборами та платежами, міжбюджетними

трансфертами та надходженнями в рамках програм та допомог [3; 4].

Держава на рівні центральних органів влади активно підтримує процес об'єднання ТГ. Для цього з державного бюджету виділяються субвенції, зокрема на розвиток сільської медицини, соціально-економічний розвиток територій тощо. Важливо, що після об'єднання ТГ переходять на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом (до реформи їх мали тільки обласні та районні бюджети, бюджети міст обласного значення). Крім цього, громади можуть затверджувати місцеві бюджети незалежно від дати прийняття Закону “Про державний бюджет” [5].

12 червня 2020 року Уряд затвердив новий адміністративно-територіальний устрій базового рівня. Відповідно до розпоряджень Кабінету Міністрів, після місцевих виборів в Україні створено 1469 територіальних громад, які покривають усю територію країни. 17 липня 2020 року Верховна Рада України прийняла Постанову № 3650 “Про утворення та ліквідацію районів”. Згідно з документом, тепер в Україні 136 районів, межі областей лишилися без змін. Старі 490 районів парламент ліквідував [4].

Враховуючи ситуацію яка склалась, територіальні громади, створені в результаті децентралізації, та не завжди із волевиявлення всіх жителів змушені пристосуватись до нових умов життя. Основним аспектом перетворень соціально-економічної системи та управлінського механізму виступає євроінтеграційний напрям та підтримка прийняття і наближення до стандартів економічного і соціального розвитку ЄС. Переформатування бюджетної політики та посилення ролі бюджетів ТГ вимагає нового погляду на роль їх фінансової безпеки. Відтак, з'являється потреба дослідження даної категорії [6].

Фінансова безпека ТГ – це захищеність її фінансових інтересів, яка досягається шляхом стабільного та повноцінного фінансового забезпечення потреб її функціонування й розвитку. Фінансова безпека громад є складовою фінансової безпеки території (регіону) в синергетичній єдності з фінансовою безпекою домогосподарств і суб'єктів господарювання, розташованих на відповідній території [7].

Головна мета фінансової безпеки ТГ полягає в тому, щоб гарантувати її стабільне та максимально ефективне функціонування тепер і високий потенціал розвитку в майбутньому [9].

До структурних складових фінансової безпеки ТГ віднесені бюджетна, податкова, боргова та інвестиційна. Саме їх формування залежить, у тому числі, від рішень і дій територіальних громад і органів місцевого самоврядування. Прийнятний рівень фінансової безпеки ТГ досягається в результаті чіткої систематизації їхніх фінансових інтересів і потреб, пошуку можливостей задоволення потреби у фінансових ресурсах, виявлення загроз, які властиві цьому процесу, а також вжиття заходів, спрямованих на запобігання або нейтралізацію загроз.

Вважаємо, можна окреслити такі напрями розвитку фінансової безпеки ТГ, як: 1) зміцнення податкової бази ТГ; 2) підвищення ефективності функціонування системи міжбюджетних трансфертів; 3) оновлення принципів та інструментарію фінансової безпеки ТГ; 4) підтримка розвитку господарської та інвестиційної діяльності ТГ; 5) активізація громадської участі у процесі життєдіяльності ОТГ; 6) наукові дослідження з питань фінансової безпеки ТГ.

В процесі життєдіяльності ТГ постійно виникають такі ризики:

- 1) неякісне виконання власних та делегованих повноважень в інтересах ТГ;
- 2) незапланований перерозподіл бюджетних ресурсів між напрямками їх використання за ознакою власного / делегованого призначення;
- 3) реальне недофінансування потреб розвитку ТГ;
- 4) прихований дефіцит коштів;
- 5) зростання кредиторської заборгованості місцевих бюджетів;
- 6) високий рівень залежності поточного фінансового добробуту й перспектив розвитку ТГ від політичних рішень центральних органів влади щодо структурних реформ;
- 7) зростання соціальної напруги серед жителів територій через політичну нестабільність у країні;
- 8) депопуляція місцевого населення, в тому числі за рахунок трудової міграції за кордон;
- 9) погіршення інвестиційного клімату через об'єктивні (війна на сході України, анексія Криму) та суб'єктивні (недобросовісність працівників судових і правозахисних органів, корупція тощо) чинники;
- 10) погіршення стану довкілля та посилення загрози надзвичайних ситуацій природного й техногенного характеру;
- 11) незадовільний стан комунальної інфраструктури;
- 12) відсутність у багатьох територіальних громад (насамперед, сільських) значної частини ресурсів, які мають бути основою їхнього розвитку;
- 13) низький рівень суспільної свідомості, фінансової грамотності та громадської активності більшої частини жителів населених пунктів (особливо в сільській місцевості);
- 14) відсутність стратегічного бачення в діяльності багатьох органів місцевого самоврядування.

Результатом дії зазначених чинників є звуження та скорочення джерел доходів бюджетів місцевого самоврядування, погіршення структури доходів

через зростання залежності від фінансових допомог різного походження, а також негативні зміни в складі й структурі видатків, що несе пряму загрозу фінансовій безпеці територіальних громад [7].

Фінансовій безпеці територіальних громад загрожують не тільки різноманітні події, явища, процеси, а й усвідомленість місцевих жителів, що відповідальність за їх рівень забезпеченості якості життя лежить на них самих.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 14.03.2021).
2. Бюджетний кодекс України : Кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення 14.03.2021).
3. ОТГ для людей. Але хто про це знає? Або як влада об'єднаних громад інформує громадян. URL: <http://otg.cn.ua/2017/10/03/news-gromady/saity-otg-analiz> (дата звернення 14.03.2021).
4. Особливості формування бюджетів об'єднаних територіальних громад, – роз'яснення експерта. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/3958> (дата звернення: 14.03.2021).
5. Реформа децентралізації. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi>.
6. Раделицький Ю. О. Місцеві бюджети в умовах фінансової децентралізації в Україні : дис. ... д-р екон. наук : 08.00.08. Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2019. 418 с.
7. Бак Н. Фінансова безпека територіальних громад в Україні: сутність, структурні складові, загрози. *Світ фінансів*. 2019. № 1 (58). С. 98 – 107.

УДК 330.322

JEL Classification: G19

Мініна А. О.,
здобувач вищої освіти,
Державний вищий навчальний заклад
"Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана", м. Київ

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ОПЦІОНІВ В УКРАЇНІ

Відносно недавно на українському ринку похідних фінансових інструментів було впроваджено обіг опціонів. Опціон – це контракт, укладений між двома

Мініна А. О. Стан та перспективи розвитку ринку опціонів в Україні. *Стан фінансово-економічної безпеки в умовах ринкових змін* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 19 березня 2021 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. С. 61 – 63.

інвесторами, один з яких виписує та продає опціон, а інший купує його та отримує право, а не обов’язок, впродовж обумовленого, в умовах опціону терміну або купити за фіксованою ціною певну кількість акцій в особи, яка виписала опціон (опціон на купівлю), або продати їх йому (опціон на продаж). Таким чином, особливість опціону полягає в тому, що в угоді купівлі-продажу, де він виступає об’єктом, покупець стає власником не титулу власності (тобто акції), а права на її придбання.

Варто зауважити, що опціон має одну досить важливу характеристику – це зниження ризиків інвестиційного портфеля. Опціон корисний як інструмент, що дозволяє захиститися від коливань вартості інструментів, що входять у портфель. Тобто, опціон іншими словами є так званою “страховою угодою”.

Ринок деривативів – це досить молода частина ринку цінних паперів, що перебуває в стані розвитку та представлена ф’ючерсними контрактами, опціонами та опціонними сертифікатами. 5 квітня 2011 Українська біржа анонсувала дослідну експлуатацію по торгівлі опціоном, базовим активом якого є ф’ючерс на індекс Української біржі (UX). Це опціон американського стилю, його виконання можливе достроково. У систему введені 15 страйків в діапазоні 1900-3500 пунктів [1]. Таке впровадження похідних фінансових інструментів зумовлене потребами розвитку ринку деривативів.

Аби визначити сучасний стан ринку опціонів, необхідно розглянути обсяг зареєстрованих випусків опціонів впродовж останніх років.

Таблиця 1

**Показники обсягів зареєстрованих випусків
 опціонів в Україні у 2015 – 2019 рр., млн грн**

Показник	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
Обсяги зареєстрованих випусків опціонів	0,22	196,55	32,5	55,5	0

Джерело: [1].

Аналізуючи табл. 1, можна зробити висновки, ринок опціонів в Україні не показує позитивної тенденції та підтверджує його слабкий розвиток. Так, на кінець 2019 р. відповідно до звіту НКЦПФР не було зареєстровано жодного опціону. Максимальне значення впродовж останніх 5 років було досягнуто в 2016 році, а саме 196,55 млн грн.

Слід зазначити, що світовий ринок деривативів також має проблеми у зв’язку з пандемією-COVID-19, яка негативно позначилась на його показниках у 2020 р. Так, на кінець червня 2020 р. середньодобові світові обсяги торгів ф’ючерсами та опціонами впали на 7799 млрд дол. США та 2726 млрд дол. США відповідно [2].

Як раніше було зазначено на сьогоднішній день ринок деривативів є достатньо молодим сегментом фінансового ринку України, що і зумовлює негативні коливання показників. Безумовно позитивним моментом в організації

та становленні діяльності українського ринку деривативів стало, в рамках меморандуму з Міжнародним валютним фондом з поточної програми Stand by, підписання Президентом України у серпні 2020 р. Закону України “Про ринки капіталу та організовані товарні ринки”, який регулює вітчизняний ринок деривативних контрактів” [3], і який вступить в силу в 2021 році.

Отже, дана законодавча новація є актуальним рішенням проблеми регулювання українського ринку деривативів, оскільки базовий Закон формує чітке і системне законодавче поле для регулювання питань здійснення операцій з деривативами, в тому числі й опціонами.

Список використаних джерел

1. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.ssmsc.gov.ua> (дата звернення: 13.03.2021).
2. The WFE’s Derivatives Report 2019. URL: <https://www.worldexchanges.org/our-work/articles/wfe-2019-derivatives-report> (дата звернення: 13.03.2021).
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів : Закон України від 19.06.2020 р. № 738-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20> (дата звернення: 13.03.2021).

СЕКЦІЯ 5. МЕНЕДЖМЕНТ

УДК 331.108

JEL Classification: M12

Саваріна І. П.,

канд. екон. наук,

доцент (б. в. з.) кафедри менеджменту,
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили, м. Миколаїв

Баркова Ю. Ю.,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили, м. Миколаїв

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Управління кадровою політикою – особливо важлива сфера діяльності в сучасних умовах глобальної конкуренції, а також одна з найважливіших економічних та соціальних характеристик діяльності підприємства, адже без мотивованих і кваліфікованих співробітників жодна організація не в змозі створити добре налагоджені системи виробництва [3, с. 12]. Підготовка компетентного персоналу, здатного до продуктивної роботи в ринкових умовах, його раціональне структурне і просторове розміщення, зміна культури управління підприємства, врешті-решт, залежать від ефективності функціонування служби управління кадровою політикою і є запорукою досягнення успіху підприємством [1, с. 275].

Вітчизняні та зарубіжні науковці по-різному трактують визначення “кадрова політика”, адже розглядають її під різними кутами зору. Проте одноставно не можна ототожнювати поняття “управління кадровою політикою” з “управлінням персоналом”. Реалізація цілей і завдань управління персоналом здійснюється саме через кадрову політику. Доцільно виокремити такі два основоположні визначення поняття “кадрова політика”:

1. Кадрова політика – цілеспрямована діяльність у сфері визначення основних стратегічних і тактичних напрямів щодо підбору, розміщення, підвищення рівня професійних і ділових якостей кадрів з урахуванням даних про їх кількісну та якісну потребу, стан і перспективи суспільного розвитку [1, с. 276].

2. Кадрова політика – система поглядів, вимог, норм, принципів, що визначають основні напрями, форми і методи роботи з персоналом. Її цілями

є збереження, укріплення і розвиток кадрового потенціалу, створення високопродуктивного колективу, забезпечення сприятливих економічних, соціальних і психологічних умов його діяльності” [2, с. 39].

Хоча не існує єдиного загальноприйнятого визначення даного поняття, у всіх визначеннях простежується такі завдання управління кадровою політикою:

- найбільш ефективно використання здібностей співробітників відповідно до цілей установи та суспільства в цілому;

- своєчасне забезпечення підрозділів організації кваліфікованими співробітниками;

- задоволення соціально-економічних сподівань та інтересів робітників.

При цьому має бути забезпечене збереження здоров'я кожної людини і встановлені відносини конструктивного співробітництва між членами колективу й різними соціальними групами. Управління кадровою політикою має бути націлене на закріплення єдиної корпоративної культури, а також ефективної мотивації та професійного розвитку персоналу організації.

Кадрова політика має бути спрямована на створення якісної системи роботи з персоналом і розроблятися власниками підприємства, вищим керівництвом або кадровою службою. Вона повинна орієнтуватися на отримання результату, за умови дотримання чинного законодавства, нормативних актів і урядових рішень, шляхом впровадження всіх елементів. До елементів кадрової політики слід віднести:

- політику оплати праці, яка полягає у справедливому нарахуванні заробітної плати, систему надбавок та доплат, розміру часових тарифних ставок та відрядних розцінок, які будуть відповідати компетенціям працівника, його трудовим вкладом;

- політику зайнятості, яка характеризується забезпеченням висококваліфікованим персоналом, створенням сприятливих умов праці, забезпеченням її безпеки та створенням можливостей для кар'єрного зростання;

- політику трудових відносин, яка передбачає встановлення певних процедур для попередження виникнення трудових конфліктів, формування ефективного стилю керівництва, відносин з профспілками, тощо;

- політику навчання, яка несе у собі створення можливостей для підвищення кваліфікації і реалізації прагнень до професійного зростання;

- політику добробуту, що заснована на забезпеченні широкого набору соціальних пільг і благ, створенні умов, привабливих для співробітників і взаємовигідних для них і для підприємства [2, с. 120].

Отже, створення конкурентоспроможного підприємства завжди пов'язано з якісно сформованою і врегульованою кадровою політикою адже саме вона займає перше місце за впливом на довгостроковий успіх організації. Можливості фірми можуть бути реалізовані повною мірою, лише в тому випадку, якщо вони укладені в диференційованих методах управління персоналом, а саме знаннями, компетенціями, дисципліною, мотивацією, здатністю вирішувати організаційні проблеми своїх співробітників.

Список використаних джерел

1. Крючко О. С. Теоретичні аспекти кадрової політики на підприємстві в сучасних умовах. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2011. № 4 (2). С. 275 – 279.
2. Лук'янченко Н. Д., Дороніна О. А. Формування позиційної кадрової політики підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України*. 2010. № 4 (43). С. 121 – 126.
3. Шаповал О. А. Управління персоналом : навч. посіб. Харків : НАНГУ, 2015. 295 с.

УДК 331.108

JEL Classification: M12

Сидоров О. А.,
канд. екон. наук,
доцент кафедри аналітичної
економіки та менеджменту,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ, м. Дніпро
Штих-Вакарь Д. В.,
здобувач вищої освіти,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ, м. Дніпро

ПЛИННІСТЬ КАДРІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

На сьогодні така проблема, як управління плинністю кадрів набуває серйозні обороти. Ця тема є вкрай актуальною в умовах дефіциту спеціалістів на затребуваному ринку праці, особливе значення плинності кадрів набула під час карантину. Серед останнього опитування, що проводилось в Україні серед фахівців різних організацій всіх сфер підприємництва, встановлено, що майже 72 % працівників замислюються про перехід до іншої організації, хоча піти на такий рішучий крок готові не всі працюючі фахівці. Переважна кількість компаній вирішує проблему плинності кадрів застосовуючи такі важелі, як підвищення заробітної плати, наданням соціальних гарантій, але нажалі компанія не приділяє увагу дослідженням причин через яку сталась значна плинність та ухід з компанії.

Дослідженню проблем плинності кадрів, руху персоналу присвячені наукові праці таких відомих учених України та зарубіжжя, як: О. Долинін [2], А. Гольдфарб [3], Н. Корнеліус [4], Р. Ван Дік [5], Л. Стаут [6], Ф. Хміль [7].

Сидоров О. А., Штих-Вакарь Д. В. Плинність кадрів на підприємстві в умовах сьогодення. *Стан фінансово-економічної безпеки в умовах ринкових змін : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 19 березня 2021 р)*. Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. С. 66 – 68.

В своїх дослідженнях С. Сухоруков визначив, що “текучість кадрів – результат застою організації” [1].

Плинність кадрів – це сукупність звільнень працівників за власним бажанням або за прогули та інші порушення трудової дисципліни.

Плинність кадрів суттєво відображається на роботі підприємства та може привести до його банкрутства. Залежно від сфери діяльності підприємства та посад співробітників цей вплив може бути практично непомітним, а може привести до втрати конкурентоспроможності та значних збитків з боку виробництва.

Найголовніше завдання, яке повинно ставити перед початком досліджень підприємство, чи не перевищує плинність його кадрів природній рівень. Тобто розпізнавати її природний рівень, який не повинен бути в межах 3 – 5 % на рік.

Природний рівень плинності кадрів сприяє раціоналізації виробничих колективів. Процес відбувається безперервно і не вимагає яких-небудь виняткових заходів з боку кадрових служб і керівництва. Частина робітників іде на пенсію, частина звільняється з різних причин, на їхнє місце приходять нові співробітники – у такому режимі живе кожне підприємство.

Підвищення рівня плинності кадрів спричиняє значні економічні збитки. В період коли плинність кадрів перевищує її природній рівень на підприємстві витрати стають більш значними і підіймаються зі збільшенням відтоку кадрів, що в свою чергу призводить не тільки до економічних витрат, але і статево впливає на організаційні, технологічні, психологічні труднощі. Також така плинність кадрів негативно впливає на конкурентоспроможність, бо конкуренти можуть використати цю інформацію проти підприємства.

Як стверджують науковці, діяльність з управління плинністю кадрів управління кадрів можна відобразити у вигляді послідовних стадій:

- перша стадія – конкретизація рівня плинності кадрів;
- друга стадія – конкретизація економічних збитків;
- третя стадія – уточнення причин плинності кадрів;
- четверта стадія – пояснення системи заходів, направлених на конкретизацію процесу [4].

Головною причиною плинності кадрів є: невдоволення працівників своїм становищем, заробітною платою, умовами та організацією праці, відсутність або взагалі невірність соціальних гарантій.

Таким чином, плинність кадрів пов'язана не тільки з соціальною та побутовою неорганізованістю, але і зі складнощами її самореалізації.

Для управління плинністю кадрів в організації можливо рекомендувати наступні напрямки щоб отримати рівновагу роботи персоналу:

- розкривати можливий рівень плинності кадрів;
- з'ясувати причини плинності кадрів;
- формулювання ефекту від проведення спеціально розроблених заходів з удосконалення управління зі зменшення плинності кадрів.

Вміння вчасно виявляти і управляти плинністю кадрів є одним із найважливіших важелів виходу підприємств з криз. Надзвичайно надмірна плинність кадрів призводить до багатьох негативних наслідків, які дестабілізують роботу підприємства і можуть призвести до реорганізації його функціонування.

Список використаних джерел

1. Сухоруков Л. С. Бібліотека економіста, економічний словник. URL: <http://www.library.if.ua>.
2. Долинин О. Ю. Факторы, влияющие на текучесть кадров управления и органов уголовноисполнительной системы : аналитическое обозрение. Рязань : АПУ, 2001. 201 с.
3. Гольдфарб А. Г. Среда формирования и реализации трудового потенциала промышленного предприятия. *Коммунальное хозяйство городов: наук.-техн. зб. Сер.: Економічні науки*. Київ : Вид-во “Техніка”, 2004. Вип. 59. С. 231 – 238.
4. Корнеліус Н. HR-менеджмент: пошук, добір, тренінг, адаптація, мотивація, дисципліна, етика. Дніпропетровськ : Баланс Бізнес Букс, 2005. 20 с.
5. Ван Дік Р. Відданість та ідентифікація з організацією / за ред. Л. М. Карамушки. Харків : Вид-во “Гуманітарний центр”, 2006. 142 с.
6. Стаут Л. У. Управление персоналом: настольная книга менеджера. Москва : Хорошая книга, 2007. 536 с.
7. Хміль Ф. І. Управління персоналом : підр. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Академ видав, 2006. 486 с.

УДК 331.108

JEL Classification: M12

Фісуненко Н. О.,

канд. екон. наук,

доцент кафедри аналітичної

економіки та менеджменту,

Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ, м. Дніпро

Височин Д. О.,

здобувач вищої освіти,

Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ, м. Дніпро

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ РОБОТИ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ

На сьогоднішній день тема мотивування займає провідну частину нашого життя. Поняття мотивації тісно пов'язане з проблемою ефективного управління персоналом. Оновлені економічні відношення, народжені переходом до

дистанційної роботи, ставлять нові вимоги до кадрового складу компанії. Це процес не тільки набування знань і розташування кадрів, але і формування нового розуміння, методів мотивації. На сьогодні основним мотивуючим чинником працівників є: бажання мати гарантовану заробітну плату. При цьому ні обсяги, ні якість праці в обчислення не беруться, переважає бажання мати спокійну роботу з гарантованим заробітком, аніж напружену роботу з гідною заробітною оплатою.

Отже, постає питання у дослідженнях формування ефективної системи мотивації кадрів, а саме в умовах карантину.

В своїх дослідженнях Дж. О'Шонессі визначає, що "мотив, як схильність до досягнення деяких основних цілей, а мотивування – як сукупність мотивів, що визначають схильність чи несхильність особистості до тих чи інших дій, вчинків, оцінки" [1].

Проблему мотивації людини підіймали на протязі всього ХХ століття та прогресувала вона в декількох спрямованих напрямках. Дослідження Р. М. Йеркса і Д. Додсона, Даффі, Патріка, Хаммеса, Бродхерста, Фрімена, Ліндслея, Шлосберга, Стеннетта мали місце у призначенні на винахідництво добірного рівня мотивації [2]. Класичними стали теорії А. Маслоу, К. Альдерфера, Д. МакКлелланда, Ф. Герцберга, що сполучали мотивацію з багатьма його потребами. Процесуальні теорії В. Врума, С. Адамса, К. Скіннера, Портера-Лоуле розв'язували мотивацію людини з його сприйманням і пізнанням, докладали зусиль виявляти процеси, які ведуть до відповідної поведінки людини [3].

Основою мотивів взагалі потрібно вважати потреби людини. Як стверджують у своїх дослідженнях В. М. Гриньова, М. М. Новікова, О. М. Красносова, "потреба – фізіологічне або психологічне відчуття нестачі чогось" [4].

В умовах всесвітнього карантину причиненим хворобою COVID-19, виникла проблема пов'язана з дистанційними умовами праці, суспільство в загалі не було готове та повсякчасного використання таких умов праці. Більшість підприємств і організацій перейшли у режим віддаленої (дистанційної) роботи. Саме співробітники допомагають компаніям досягати високих результатів у виробництві та отриманні максимального прибутку.

В своїх дослідженнях Л. П. Раденька та М. О. Табахарнюк наголошують на тому, що "для ефективного формування системи мотивації персоналу необхідні наступні кроки:

- взаєморозуміння цілей і поставлених задач, які стоять перед робітниками і те, як ці завдання пов'язують їх з цілями підприємства;
- керівник, який вміє ставити завдання перед підлеглими, розвиваючи співробітника: частіше знаходить час для робітника; вміє побачити потенціал у кожному співробітнику та має намір спиратися на її сильні сторони;
- соціально-психологічна безпека в колективі, при котрій людина може не остерігатись, а навпаки запропонувати ідеї, експериментувати та помилятися" [7 – 8].

Отже, між мотивацією і кінцевим результатом діяльності людини однозначно немає невизначеного зв'язку, а тому формування ефективної системи мотивації персоналу, саме в умовах дистанційної роботи під час карантину,

вагомою мірою залежить від того, наскільки підприємством запроваджені стимулюючі заходи. Тому, підприємству необхідно завчасно вносити деякі зміни у мотиваційний процес, беручи на увагу структуру потреби своїх співробітників. Сама система мотивування повинна бути побудована так, щоб робітник був упевнений у перспективі подальшого задоволення своїх потреб.

Список використаних джерел

1. Богиня Д. П. Мотиваційні основи ефективної праці в умовах ринкової трансформації економіки : зб. наук. Київ, 1996. 112 с.
2. Дороніна М. С. Управління економічними та соціальними процесами підприємства : монографія. Харків : Вид. ХДЕУ, 2003. 444 с.
3. Семикіна М. В. Соціально-економічна мотивація праці : методологія оцінки ефективності та принципи регулювання. Кіровоград : ПВЦ “Мавік”, 2004. 124 с.
4. Гриньова В. М., Новікова М. М., Красноносова О. М. Управління підприємством в умовах розвитку ринку: наукове видання / за ред. д. е. н., проф. В. М. Гриньової. Харків : РВВ ХДЕУ, 2003. 168 с.
5. Дороніна М. С., Лугова В. М. Соціально-економічний механізм мотивації трудової поведінки. *Економіка розвитку*. 2006. № 2. С. 18 – 22.
6. Мотивація праці персоналу сучасних організацій (організаційно-управлінський аспект). Київ : Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, 2007. 156 с.
7. Раденька Л. П. Щодо удосконалення системи мотивації праці. *Економіка підприємства та промисловості* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2005. С. 3 – 4.
8. Табахарнюк М. О. Системне управління процесами мотивації персоналу організацій : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01. Львів, 2005. 19 с.

СЕКЦІЯ 6. МАРКЕТИНГ

УДК 339.13

JEL Classification: M31

Ільченко Т. В.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро

ЦИФРОВИЙ МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Одним із найактуальніших завдань у сучасних реаліях української аграрної економіки стає створення умов для підвищення інноваційної активності підприємств агропромислового комплексу.

Для активізації інноваційного розвитку аграрних підприємств доцільно:

- вдосконалювати нормативно-правове регулювання інноваційної діяльності;
- здійснювати технічне і технологічне переоснащення підприємств;
- розробляти більш досконалий механізм стимулювання інноваційної активності;
- формувати якісно нові системи маркетингового, організаційно-економічного, інформаційно-консультаційного, освітнього забезпечення сільськогосподарських виробників;
- поглиблювати й розширювати інтеграцію аграрної науки і виробництва;
- впроваджувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології та використовувати інструменти цифрового маркетингу [1, с. 461].

Зазначимо, що на даний час світове аграрне господарство внаслідок еволюційного розвитку технологій є орієнтованим на використання екологічно чистих природних ресурсів, передових інноваційних технологій розумного, точного землеробства, зокрема генетичної модифікації, нанобіотехнологій, позагрунтового вирощення рослин і вертикального землеробства, а також складних технологічних систем супутникової навігації, роботів, безпілотних літальних апаратів (дронів), 3D друку продуктів харчування, блокчейну, тощо [2]. Ці зазначені глобальні технології дозволять в майбутньому аграрним компаніям і фермерським господарствам бути більш прибутковими за рахунок:

- підвищення ефективності управління та реалізації сільськогосподарських процесів на всьому ланцюгу створення доданої вартості, зниження ризиків та обмеження вразливості внаслідок зовнішніх впливів;
- формування й розвитку аграрних екосистем, які включають інтегровані мережі, що об'єднують цифрові дані з внутрішніх і зовнішніх джерел, для прийняття управлінських рішень, а також об'єднують учасників екосистеми для забезпечення ефективності ланцюга доданої вартості;

Ільченко Т. В. Цифровий маркетинг як інструмент інноваційного розвитку аграрних підприємств. *Стан фінансово-економічної безпеки в умовах ринкових змін* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 19 березня 2021 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. С. 71 – 72.

– діджиталізації сільськогосподарської техніки з використанням сучасних технічних засобів й пристроїв.

Тому, прогнозується, що наступний етап еволюції сільського господарства буде заснований на всебічній роботизації аграрного виробництва із використанням різноманітних форм штучного інтелекту. Тобто відбуватиметься активізація інноваційного розвитку аграрних підприємств шляхом застосування інструментів цифрового маркетингу в контексті цифровізації глобальної та національних економік.

Каналами цифрового маркетингу є: контент-маркетинг (SEO, SERM, SMM, контент PR, E-mail маркетинг, ORM); digital-реклама (контекстна, таргетована, медійна реклама); мультиканальне просування; веб-аналітика.

Як відзначають аналітики Gartner [3], маркетинг трансформується під впливом таких основних чинників: змін в поведінці споживачів; більш жорсткого законодавства про використання даних; організаційних змін (у маркетинг повертають все більше фахівців з аналізу даних); автоматизації, яка стає одним з ключових елементів маркетингових інноваційних технологій. Під впливом вказаних чинників до 2022 р. головним стратегічним завданням маркетингової діяльності аграрних підприємств замість удосконалення споживчого досвіду стане прибутковість.

Науковці виділяють три фази розвитку цифрового маркетингу:

– робота з даними, підготовка співробітників та експертиза – спочатку необхідна інформація про поведінку покупців, їхні дії про покупки і базові показники онлайн-маркетингу (кліки на сайті та кроки до конверсії);

– побудова зв'язків – компанія має об'єднати аналітику по всіх каналах і створити крос-функціональні команди, де зібрані пов'язані між собою відділи. Також важливо об'єднати внутрішні й зовнішні джерела онлайн-даних про аудиторію. Це допомагатиме краще зрозуміти користувачів, автоматизувати маркетингові повідомлення й швидше розробляти, тестувати та налаштовувати рекламу;

– від інтеграції до багатофакторного маркетингу – на цій стадії технології інтегруються у всю структуру компанії. Підприємство відстежує ефективність кожного каналу, аналізує всі кроки до покупки, підвищує продажі за рахунок персоналізованого маркетингу і скорочує витрати за допомогою автоматизації.

Отже, на даний час пріоритетним напрямом функціонування аграрних підприємств визнано активізацію інноваційної діяльності. Встановлено, що це, перш за все, потребує формування якісно нової системи маркетингового забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарських виробників, упровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій і використання інструментів цифрового маркетингу.

Список використаних джерел

1. Ільченко Т. В. Роль маркетингових інструментів в інноваційному розвитку аграрних підприємств. *Бізнес Інформ*. 2020. № 10. С. 460 – 468.

2. Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2018 році: аналітична довідка / Т. В. Писаренко та ін. Київ : УкрІНТЕІ, 2019. 80 с.

3. Gartner: инновационные технологии и изменения в поведении потребителей вынуждают менять стратегии маркетинга. Вестник цифровой трансформации. 2019. URL: <https://www.cio.ru>.

СЕКЦІЯ 7. ТУРИЗМ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА

УДК 911.3:388.47(477.82-72)

JEL Classification: R49, Z32

Єрко І. В.,канд. геогр. наук,
доцент кафедри туризму
та готельного господарства,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк**Мельник А. В.,**канд. геогр. наук,
доцент кафедри туризму,
Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу, м. Івано-Франківськ**Качаровський Р. Є.,**магістр географії, інженер II категорії
навчальної лабораторії краєзнавчих
атласів кафедри фізичної географії,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк**ТРАНСПОРТНА МЕРЕЖА ЛЮБОМЛЬСЬКОЇ ТГ ЯК ЕЛЕМЕНТ
ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Сучасні трансформаційні процеси у місцевому самоврядуванні, спричинили утворення територіальних громад (ТГ) враховуючи історичні, географічні та економічні особливості як інструменту самоуправління на місцях. Громади, отримавши владні повноваження та певні фінансово-економічні ресурси, одночасно здобули ряд проблем, вирішення яких змушує шукати шляхи додаткового прибутку. Серед них – туризм як галузь, що прогресивно розвивається. Потенційні туристично-рекреаційні ресурси та інфраструктурні об'єкти територій дозволяють здійснити прорив у функціонуванні туризму ТГ.

Нормативно-правова база, зокрема ЗУ “Про добровільне об'єднання територіальних громад” дозволила створити на Волині 54 громади, в їх числі і Любомльська [1], яка утворена 29.10.2017 р. шляхом об'єднання міської ради (м. Любомль) та п'яти сільських рад (14 сіл: Бірки, Боремщина, Вигнанка, Вілька-Підгородненська, Городне Запілля, Застав'є, Красноволя Куснища, Лисняки, Підгородне, Почапи, Скиби, Черноплеси). Після прийняття

Єрко І. В., Мельник А. В., Качаровський Р. Є. Транспортна мережа Любомльської ТГ як елемент туристичної інфраструктури Волинської області. *Стан фінансово-економічної безпеки в умовах ринкових змін* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 19 березня 2021 р). Одеса : Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2021. С. 73 – 75.

постанови ВР України від 17.07.2020 р. “Про утворення та ліквідацію районів” до ТГ приєднано ще три ради. Її площа – 294,2 км², населення – 15 936 осіб. Центр громади – м. Любомль [1; 3 – 5].

Важливим елементом туристичної інфраструктури є транспортна інфраструктура, саме завдяки розгалуженій мережі транспортних шляхів вдається підвищити потік туристів до певних туристично привабливих об’єктів.

За даними Служби автомобільних доріг у Волинській області територією досліджуваної ТГ проходять автошляхи державного (міжнародна та територіальні) та місцевого значення, саме: міжнародна траса *M-07* (Київ – Ковель – Ягодин (на Люблін)); територіальні *T-03-02* (Піща – Шацьк – Любомль – Володимир – Волинський – Павлівка – Горохів – Берестечко – Козин – (M-06)) та *T-03-08* (Любомль – Дубечне – Здомишель – Ратне – Камінь – Каширський – Любешів – (P-14)) [2 – 4]; місцевого значення є: обласні: *O 031061* (Куснище – Городне – Застав’є – Підгороднє – Руда (M-07)), *O 031062* (Ст. Підгороднє – (M-07)) *O 031064* (Любомль – Скиби – Ст. Скиби) та районні: *C 031 002* (Сокіл – Полапи – (T-03-02)), *C 031003* (Борове – Лисняки – Запілля – (T-03-02), *C 031006* (Чорноплеси – Почапи – Біличі), *C 031010* (Любомль – Красноволя – (C031003)) [3 – 5].

Залізничне сполучення здійснюється залізничною гілкою сполученням Варшава – Ягодин – Ковель – Київ, а повітряне – відсутнє. Переміщення туристів з екскурсійною (річкові прогулянки вихідного дня) метою водними шляхами можливе по річках Вижівка та Гапа. Транспортна мережа забезпечена АЗС та СТО у м. Любомль та с. Красноволя [3 – 5].

Отже, Любомльська ТГ має достатній рівень розвитку автомобільних та залізничних шляхів, проте відсутність повітряного сполучення зменшує туристичне навантаження. Водні артерії придатні для прогулянкових та відпочинкових спортивно-оздоровчих маршрутів, ніж для регулярних перевезень. Стратегічними завданнями розвитку ТГ є: ремонт автомобільних доріг місцевого значення (за європейськими стандартами); збільшити ширину автомобільних доріг, та їх пропускну потужність; розглянути фінансову доцільність і технічну можливість авіаційного сполучення громади (легкими повітряними суднами); забезпечити постійне автобусне сполучення з усіма населеними пунктами громади, для забезпечення під’їзду туристів; облаштувати зупинки вздовж колії залізничного транспорту тимчасовими спорудами із наявністю санвузлів; розширити та модернізувати наявну мережу закладів харчування (забезпечивши їх громадськими вбиральнями та місцями для самообслуговування осіб з інвалідністю); покращити мережу вуличної торгівлі вздовж автомобільних доріг, збільшити кількість закладів тимчасового розміщення (агросадиби та кемпінги) тощо.

Вплив транспортної мережі є дуже вагомим у процесі прогресивного розвитку туристичної галузі, адже завдяки сформованому та нормально функціонуючому елементу туристичної інфраструктури відзначається стрімкий ріст туристичних потоків подорожуючих, що дозволяє забезпечити наповнення бюджету, зайнятість трудових ресурсів та добробут громади.

Список використаних джерел

1. Децентралізація влади. URL: <http://decentralization.gov.ua/region/item>.
2. Качаровський Р. Є., Єрко І. В., Чир Н. В., Антипюк О. В. Транспортна мережа прикордонних об'єднаних територіальних громад Волинської області як важливий елемент туристичної інфраструктури. *Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації*. Переяслав, 2019. В. 51. С. 15 – 17.
3. Любомльська міська об'єднана громада URL: <http://www.lubomlmisto.in.ua>.
4. Любомльська районна державна адміністрація URL: <http://lbmadm.gov.ua>.
5. Чир Н. В., Качаровський Р. Є., Антипюк О. В. Оцінка сучасного стану та перспектив розвитку туристської інфраструктури Любомльського району Волинської області. *Природа Західного Полісся та прилеглих територій* : зб. наук. пр. / за заг. ред. Ф. В. Зузука. Луцьк, 2017. № 14. С. 88 – 92.

СЕКЦІЯ 8. ПЕДАГОГІКА

УДК 378.14

JEL Classification: M53

Макухіна С. В.,
старший викладач
кафедри готельно-ресторанного та
туристичного бізнесу й іноземних мов,
Херсонський державний аграрно-
економічний університет, м. Херсон

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Трансформаційні процеси в сучасній системі професійної освіти вимагають запровадження комплексних інновацій, які забезпечують модернізацію процесу підготовки фахівців, зокрема для аграрної сфери. Проблема формування фахових компетентностей нині розглядається у психолого-педагогічних дослідженнях із двох позицій. Перша пов'язана з вимогами Болонської декларації та європейських документів про освіту, якими визначено перелік основних компетентностей, котрими має оволодіти людина у процесі соціалізації. Друга передбачає розгляд професійних компетентностей майбутнього фахівця на основі компетентнісного підходу, досить добре розробленого в сучасній педагогічній науці. Зрозуміло, що перший підхід є глобальнішим, тоді як другий – більш спеціальним. Пріоритетним напрямом підготовки студентської молоді є активне використання сучасних інформаційно-комунікаційних та інноваційних виробничих технологій, які б сформували професійно компетентного фахівця.

Професійна підготовка майбутніх фахівців аграрного профілю має свою специфіку, яка пов'язана з тим, що більшість з них є представниками сільської молоді. Ці студенти відрізняються неабиякою наполегливою спостережливістю, уважністю до особливостей природного оточення, наближеністю до екосистем місцевого навколишнього середовища і повільним та глибоким реагуванням на зовнішні подразники. Вони мають значний багаж певних уявлень, але мова у них малолітературна з наявністю діалектних елементів і місцево-говіркових вкраплень, їх словниковий запас бідніший, і в той же час колоритніший, безпосередній, простіший у вжитку і розумінні.

Вивчаючи досвід зарубіжних закладів у сфері аграрної освіти, вчені звернули увагу на те, що практично всі вони вносять відповідні зміни до організації навчального процесу та навчальних програм. Так, Монтерський інститут, визнаючи необхідність пристосування аграрних ВНЗ до змін у

суспільстві, переглядає свої цілі кожні 10 років. Наприклад, зараз він “визначив ряд “стандартних” предметів, які мають викладатися у рамках кожної навчальної програми. Серед них: аналіз інформації, англійська мова, основи управління якістю, менеджмент, екологія та сталий розвиток, спілкування, розвиток підприємницьких здібностей, соціально-культурні цінності світу, професійна етика”.

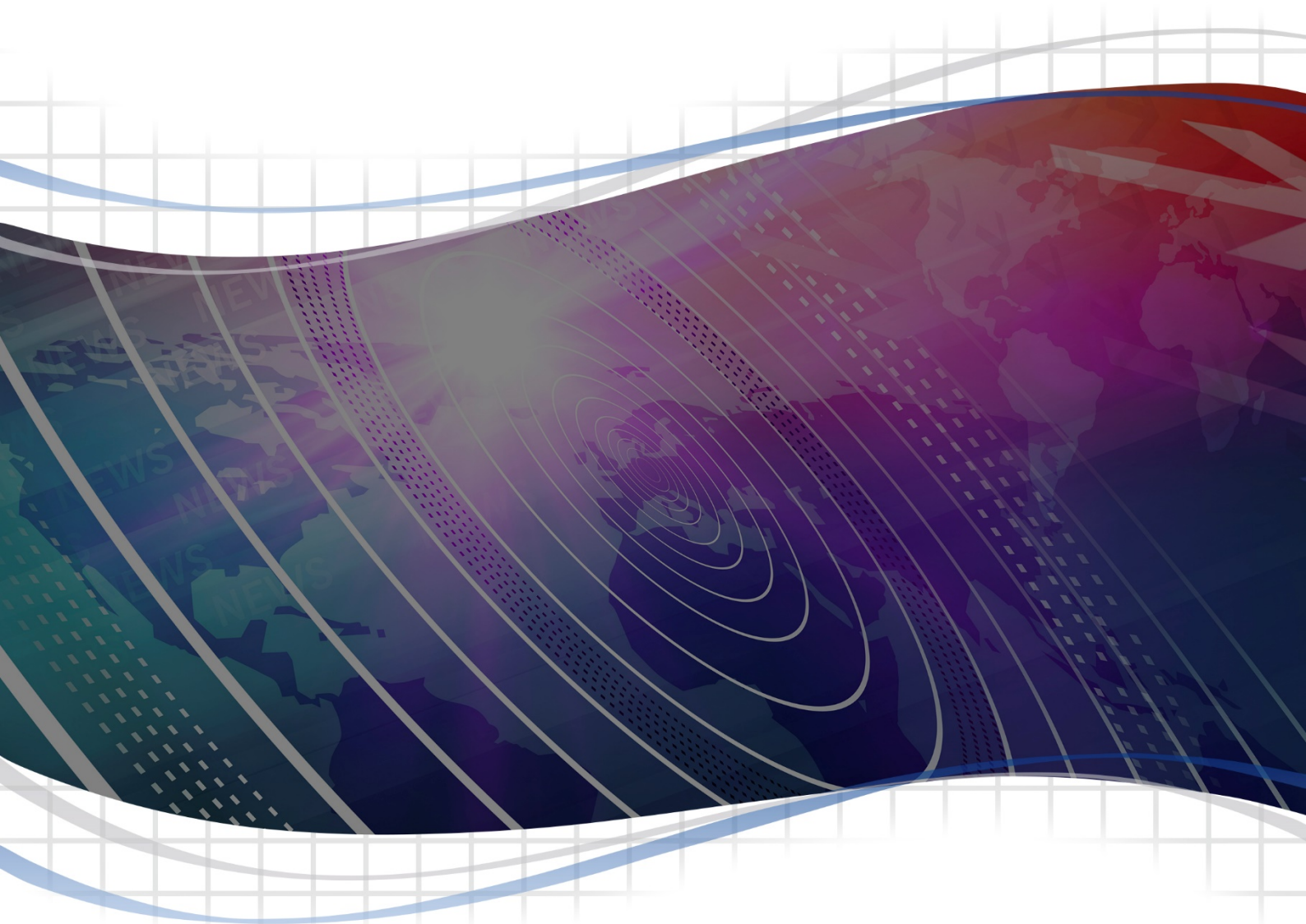
Необхідно звернути увагу на те, що предмет спілкування є актуально необхідним для вивчення кожним майбутнім фахівцем аграрного профілю, незалежно від напряму підготовки. Сьогодні компетентний фахівець аграрного профілю повинен чітко, послідовно, логічно і адекватно виражати власні думки; чітко ставити питання з відповідями; вміти доводити; мати активну позицію на нарадах, засіданнях, зборах, обговореннях, колоквиумах, семінарах; постійно пропонувати; оперувати відповідними прийоми фахового спілкування з різнорівневими робітниками і колегами; виступати перед будь-якою аудиторією, робити цікаві презентації; володіти етикетом в усіх відношеннях. Отже, аспект спілкування фахівців аграрного профілю осучаснився на цей час завдяки особливостям їхньої професійної діяльності.

Слід відмітити, що аспект спілкування фахівців аграрного профілю осучаснився на цей час завдяки особливостям їхньої професійної діяльності. Наприклад, у агронома, фахівців із захисту рослин і лісового господарства існують різні кола інтересів і професійного спілкування, але їхня професійна діяльність не обмежується вузькоспеціалізаційним сегментом професійних завдань. Завдяки переходу на фермерсько-підприємницьку лінію господарювання та розпаюванню в аграрному секторі України, виникненню різних форм власності, зростанню кількості сільськогосподарських підприємств значно розширилось коло професійних контактів, розмежувалось їх використання, збільшується їх різносторонність. Крім того, фермери поруч з базовою професією повинні виконувати і безліч інших функцій – організації, управління, менеджменту, маркетингу, суттєвим складником яких є професійне спілкування. Підтвердженням цього став той факт, що досить велика кількість старшокурсників, магістрантів і випускників аграрних ЗВО намагаються набути другої спеціальності, найпопулярнішою з яких є менеджмент.

Отже, швидкі, нестабільні, бурхливі зміни суспільно-політичного життя в нашій країні, ускладнення світового економічного становища, тотальна інформатизація та інші причини, викликали модернізацію змісту професійної освіти і переорієнтацію фахової підготовки з відхиленням від встановленого трактування її як суми професійних знань, умінь і навичок.

Список використаних джерел

1. Амеліна С. М. Теоретико-методичні основи формування культури професійного спілкування студентів вищих аграрних закладів : дис. ... д-р пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2007. 422 с.
2. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посіб. / М. Ф. Степко та ін. ; за ред. В. Г. Кременя. Київ : Освіта, 2004. 384 с.
3. Мельничук Д. Вища аграрна освіта: нові підходи. *Аграрна наука і освіта*. 2004. Т. 5. № 3 – 4. С. 5 – 19.

**Research
Europe.org**